

Araştırma Makalesi- Research Article

Asya-Pasifik'te Çin'in Füze Stratejisi ve Küresel Dengeler **China's Missile Strategy in Asia-Pacific and Global Balances**

Ali Kiriktaş^{1*}

Geliş / Received: 24/01/2025

Revize / Revised: 21/04/2025

Kabul / Accepted: 29/04/2025

ÖZ

Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde gerçekleştirdiği balistik füze denemesi, bölgesel ve küresel düzeyde ciddi yankılar uyandırmıştır. Bu deneme, Çin'in askeri kapasitesini artırma, bölgedeki stratejik üstünlüğünü pekiştirme ve küresel liderlik iddiasını güçlendirme hedeflerinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Füze denemesi, bölgede silahlanma yarışını hızlandırmış, uluslararası hukuk ve normların uygulanabilirliği üzerine yeni tartışmaların kapısını aralamıştır. Çin'in askeri stratejisindeki bu değişim, yalnızca bölgesel güvenlik üzerinde değil, aynı zamanda küresel güç dengeleri üzerinde de etkili olmuştur. Özellikle ABD ve müttefiklerinin Asya-Pasifik bölgesindeki stratejik planlamalarını yeniden gözden geçirmelerine neden olan bu gelişme, uluslararası işbirliği ve rekabet dinamiklerini derinden etkilemiştir. Füze denemesi, Çin'in küresel ölçekte liderlik hedeflerini öne çıkaran ve uluslararası toplumun dikkatini çeken bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bu hamle, sadece askeri bir gösteri değil, aynı zamanda uluslararası arenada güç ve nüfuz mücadelesinin önemli bir yansımasıdır. Ayrıca, çalışmanın tartışma bölümünde, Çin'in füze denemeleri; realist yaklaşım çerçevesinde devletlerin güç ve güvenlik arayışlarını, liberal perspektifte uluslararası normlar ve işbirliği mekanizmalarının rolünü ve güç dengesi teorisi kapsamında askeri modernizasyonun küresel güç dağılımı üzerindeki etkilerini ortaya koyarak, mevcut uluslararası sistemdeki dengelerin nasıl yeniden şekillenebileceği tartışılmıştır. Bu bağlamda, Çin'in gerçekleştirdiği hamle, uluslararası sistemin geleceğini belirleyen kritik bir dönüm noktası olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler- Çin, Balistik Füze, Küresel Liderlik, Uluslararası Hukuk

ABSTRACT

China's ballistic missile test in the Asia-Pacific region has caused serious repercussions at the regional and global levels. This test is considered as a part of China's goals of increasing its military capacity, consolidating its strategic superiority in the region and strengthening its claim to global leadership. The missile test accelerated the arms race in the region and opened the door to new debates on the applicability of international law and norms. This change in China's military strategy has had an impact not only on regional security but also on the global balance of power. This development, which caused the US and its allies to reconsider their strategic planning in the Asia-Pacific region, has deeply affected the dynamics of international cooperation and competition. The missile test is considered as a step that highlights China's global leadership ambitions and attracts the attention of the international community. This move is not only a military demonstration, but also an important reflection of the struggle for power and influence in the international arena. Furthermore, in the discussion section of the study, China's missile tests are discussed in terms of how the balances in the current international system may be reshaped.

^{1*}Sorumlu yazar iletişim: ali.kiriktas.44@hotmail.com (<https://orcid.org/0000-0003-4209-0094>)

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kapadokya Üniversitesi, Ürgüp/Nevşehir, Türkiye

by revealing the power and security pursuits of states within the framework of the realist approach, the role of international norms and cooperation mechanisms in the liberal perspective, and the effects of military modernisation on the global distribution of power within the scope of the balance of power theory. In this context, China's move stands out as a critical turning point that determines the future of the international system.

Keywords- China, Ballistic Missile, Global Leadership, International Law

I.GİRİŞ

Son yıllarda küresel ölçekte artan jeopolitik gerilimler ve büyük güç rekabetleri, dünyanın çeşitli bölgelerinde çatışma dinamiklerini tetiklemiş ve bu bağlamda Asya-Pasifik bölgesi, bu gerilimlerin en yoğun yaşandığı coğrafyalardan biri haline gelmiştir. Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde gerçekleştirdiği balistik füze denemeleri, yalnızca askeri kapasite gösterisi olarak değerlendirilmekle kalmamış, aynı zamanda küresel aktörler ve uluslararası kuruluşlar üzerinde stratejik bir mesaj niteliği taşıyan sembolik bir eylem olarak yorumlanmıştır. Bu gelişmeler, bölgesel güvenlik dengelerinde önemli bir dönüşüme yol açmış ve ABD ile müttefiklerini savunma politikalarını yeniden gözden geçirmeye zorlamıştır. Çin'in gerçekleştirdiği balistik füze denemeleri, Tayvan Boğazı ve Güney Çin Denizi gibi stratejik öneme sahip bölgelerdeki egemenlik iddialarını pekiştirirken, aynı zamanda bölgesel ve küresel ölçekte güç projeksiyonunu artırma çabasının bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bu tür eylemler, yalnızca askeri bir güç gösterisi olmanın ötesinde, mevcut uluslararası normlara ve hukuki çerçevelere meydan okuyan bir nitelik taşımakta ve bu durum, uluslararası sistemde önemli bir yankı uyandırmaktadır.

Bu makalede nitel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışma, Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde gerçekleştirdiği füze denemelerinin bölgesel ve küresel güvenlik üzerindeki etkilerini değerlendirmeye odaklanmıştır. Bu bağlamda, literatür taraması yöntemi kullanılarak, konu ile ilgili akademik çalışmalar, uluslararası ilişkiler teorileri, güvenlik politikaları ve askeri stratejilere ilişkin kaynaklar incelenmiştir. Özellikle Çin'in askeri modernizasyonu, balistik füze teknolojileri ve küresel güvenlik dinamikleri üzerine yapılmış mevcut çalışmalar analiz edilerek, tarihsel ve güncel gelişmelerin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmada Çin'in füze stratejisini uluslararası hukuk, güç dengeleri ve bölgesel güvenlik açısından ele almak için çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu doğrultuda, Çin'in balistik füze denemelerinin uluslararası normlar ve antlaşmalar bağlamında ne tür sonuçlar doğurduğu incelenmiş, özellikle Birleşmiş Milletler, NATO ve ABD gibi küresel aktörlerin tepkileri analiz edilmiştir. Çalışmada ayrıca, Çin'in savunma politikalarının bölgedeki diğer ülkeler üzerindeki etkileri değerlendirilmiş ve Japonya, Güney Kore, Avustralya gibi ülkelerin güvenlik stratejileriyle karşılaştırmalı bir inceleme yapılmıştır. Araştırmada, tarihsel perspektif de dikkate alınarak Çin'in savunma stratejilerinin evrimi ve bu stratejilerin küresel güvenlik dengeleri üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Çin'in askeri modernizasyon sürecinin 1990'lardan itibaren nasıl bir dönüşüm geçirdiği ve bu dönüşümün günümüzde ne tür politik sonuçlar doğurduğu, mevcut literatür ışığında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, bölgedeki askeri tatbikatlar, ittifak sistemleri ve diplomatik girişimler bağlamında Çin'in pozisyonu ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Makale, Çin'in askeri gelişmelerinin küresel güç dengeleri ve uluslararası yasal çerçeve üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Çin'in füze teknolojisindeki hızlı ilerlemesi ve Asya-Pasifik bölgesinde giderek artan iddialı politikaları, bölgesel güvenlik ve küresel istikrar için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Temel mesele, Çin'in askeri eylemlerinin uluslararası hukuk ve normlar çerçevesinde nasıl dengelenebileceği ve bu eylemlerin küresel güç dinamiklerini nasıl etkileyeceğidir. Füze denemeleri bölgedeki silahlanma yarışını hızlandırmakta, büyük güçler arasındaki rekabeti yoğunlaştırmakta ve uluslararası mekanizmaların bu tür gelişmeleri düzenleme kapasitesini sorgulamaktadır. Araştırmanın ana odağı, Çin'in füze politikalarının bölgesel ve küresel güvenlik üzerindeki etkilerinin nasıl yönetilebileceğini keşfetmektir.

II.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

A. Realizm Teorisi

Realizm, uluslararası ilişkiler disiplininin en eski ve en etkili teorilerinden biridir. Thucydides, Machiavelli ve Hobbes gibi düşünürlerin fikirlerine dayanan realizm, 20. yüzyılda Hans Morgenthau, Kenneth Waltz ve John Mearsheimer gibi teorisyenler tarafından geliştirilmiştir. Realizm, uluslararası politikanın doğasını anlamak için güç, çıkar ve güvenlik kavramlarına odaklanmaktadır (Mearsheimer, 2001, s. 17). Realizm teorisinin temel varsayımları şu şekilde özetlenebilir: Realizme göre, uluslararası sistemin temel aktörleri egemen devletlerdir. Devletler, kendi çıkarlarını korumak ve güvenliklerini sağlamak için hareket ederler (Waltz, 1979: 93). Uluslararası sistem anarşiktir, yani devletlerin üzerinde bir otorite yoktur. Bu durum, devletleri kendi güvenliklerini kendilerinin sağlamasına zorlar (Bull, 1977: 46). Devletler, güvenliklerini sağlamak için güç peşinde koşarlar. Güç, bir devletin diğer devletlere karşı avantaj sağlamasına ve hayatta kalmasına yardımcı olur (Morgenthau, 1948: 25). Bir devletin güvenliğini artırma çabaları, diğer devletlerin güvenliğini tehdit edebilir. Bu durum, devletler arasında güvensizlik ve silahlanma yarışına yol açabilir (Jervis, 1978: 169). Devletlerin temel

amacı hayatta kalmaktır. Devletler, varlıklarını sürdürmek için güç ve güvenlik peşinde koşarlar (Waltz, 1979, 126).

B. Realizm Perspektifinden Çin'in Füze Sistemleri

Çin'in DF-21D, DF-26 ve DF-41 gibi gelişmiş balistik füze sistemlerini geliştirmesi ve test etmesi, realizm teorisinin temel varsayımları çerçevesinde analiz edildiğinde, uluslararası sistemdeki güç dengelerini değiştirme ve ulusal güvenliğini sağlama çabasının bir yansıması olarak görülebilir. Realizm teorisine göre, devletler güvenliklerini sağlamak için güç peşinde koşarlar ve güç dengesi, uluslararası sistemin istikrarını sağlayan önemli bir mekanizmadır. Çin'in füze sistemlerini geliştirmesi, ABD'nin askeri üstünlüğüne karşı bir iç dengeleme çabası olarak yorumlanabilir. İç dengeleme, bir devletin kendi askeri ve ekonomik kapasitesini artırarak güç dengesini sağlamasıdır (Waltz, 1979: 118). Çin, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra ABD'nin tek süper güç olarak ortaya çıkmasını ve Asya-Pasifik bölgesindeki askeri varlığını artırmasını bir güvenlik tehdidi olarak algılamıştır. Bu algı, Çin'in askeri modernizasyon programını hızlandırmasına ve özellikle füze teknolojilerine yatırım yapmasına neden olmuştur. DF-21D, DF-26 ve DF-41 füze sistemleri, Çin'in ABD'nin askeri üstünlüğüne karşı dengeleme çabasının somut örnekleridir (Christensen, 2006: 81). DF-21D ve DF-26 füzeleri, özellikle ABD'nin uçak gemilerine ve Guam'daki askeri üslerine karşı tasarlanmıştır. Bu füzeler, Çin'in "erişimi engelleme/alan reddi" (A2/AD) stratejisinin önemli bileşenleridir ve potansiyel bir çatışma durumunda ABD'nin Asya-Pasifik bölgesindeki askeri varlığını sınırlamayı amaçlamaktadır. DF-41 ise, Çin'in stratejik nükleer caydırıcılık kapasitesini artırmayı ve ABD'nin füze savunma sistemlerine karşı etkili bir caydırıcılık sağlamayı amaçlamaktadır (Heginbotham vd., 2017: 145). Realizm teorisine göre, bir devletin güvenliğini artırma çabaları, diğer devletlerin güvenliğini tehdit edebilir ve bu durum, güvenlik ikilemi olarak adlandırılır. Güvenlik ikilemi, devletler arasında güvensizlik ve silahlanma yarışına yol açabilir (Jervis, 1978: 169). Çin'in füze sistemlerini geliştirmesi, ABD ve bölgedeki diğer ülkeler tarafından bir tehdit olarak algılanmış ve bu algı, bölgede bir silahlanma yarışına yol açmıştır. ABD, Çin'in füze tehdidine karşı füze savunma sistemlerini güçlendirmiş ve bölgedeki askeri varlığını artırmıştır. Japonya, Güney Kore ve Avustralya gibi ABD müttefikleri de savunma harcamalarını artırmış ve ABD ile askeri işbirliğini güçlendirmiştir (Glaser, 2011: 89). Bu silahlanma yarışı, güvenlik ikilemi kavramını doğrulamaktadır. Çin, kendi güvenliğini artırmak için füze sistemlerini geliştirirken, bu durum ABD ve müttefiklerinin güvenlik algılarını olumsuz etkilemiş ve onları karşı önlemler almaya itmiştir. Bu karşı önlemler ise, Çin'in güvenlik endişelerini artırmış ve daha fazla silahlanmasına neden olmuştur. Bu kısır döngü, realizm teorisinin öngördüğü güvenlik ikileminin klasik bir örneğidir (Jervis, 1978: 170).

Realizm Perspektifinden Çin'in Füze Sistemlerini özetleyen tablo:

Tablo 1. Asya-Pasifik'te Güvenlik Dinamikleri: Çin'in Füze Sistemlerinin Stratejik ve Teorik Analizi

Teorik Kavramlar	Çin'in Stratejik Hedefleri	Füze Sistemleri ve Roller	Sonuçlar ve Bölgesel Etkiler
Güç Dengesi	ABD'nin askeri üstünlüğünü dengeleme	DF-21D: Uçak gemilerini hedefleme (A2/AD)	ABD'nin füze savunma sistemlerini güçlendirmesi
İç Dengeleme	Ulusal güvenliği sağlama	DF-26: Guam'daki ABD üslerini vurma (çift yetenekli)	Japonya, Güney Kore ve Avustralya'nın savunma harcamalarını artırması
Güvenlik İkilemi	Bölgesel askeri varlığı sınırlama	DF-41: ABD ana karasına nükleer caydırıcılık (MIRV)	Bölgede silahlanma yarışı ve güvenlik rekabeti
Silahlanma Yarışı	Stratejik nükleer caydırıcılık	Tüm sistemler: ABD'nin Asya-Pasifik etkisini zayıflatma	Çin-ABD arasında karşılıklı güvensizlik artışı

Kaynak: (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.)

C. Liberalizm

Liberalizm, bireysel özgürlük, sınırlı devlet, serbest piyasa ekonomisi ve uluslararası iş birliği gibi temel ilkeler etrafında şekillenen bir siyaset teorisi ve felsefi akımdır. Bu teori, 17. yüzyıldan itibaren Batı düşüncesinde kök salmış ve zaman içinde çeşitli dallara ayrılarak hem iç siyaset hem de uluslararası ilişkiler alanlarında etkili olmuştur.

Klasik liberalizm, Aydınlanma dönemi düşünürlerinin doğal haklar ve toplum sözleşmesi fikirleri üzerine inşa edilmiştir. John Locke, devletin meşruiyetinin bireylerin rızasına dayandığını ve temel görevinin yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarını korumak olduğunu savunmuştur (Locke, 1689: 35). Locke'a göre, bireyler devlete ancak bu hakların güvence altına alınması koşuluyla itaat eder. Ekonomik alanda Adam Smith, devlet müdahalesinin en aza indirildiği serbest piyasa sistemini savunarak, "görünmez el" metaforuyla bireysel çıkarların toplumsal refahı nasıl artırabileceğini açıklamıştır (Smith, 1776: 294). Smith'in teorisi, klasik liberalizmin ekonomik özgürlük vurgusunu somutlaştırmıştır. 20.yüzyılda liberal teori, sosyal adalet kavramını merkeze alan bir dönüşüm geçirmiştir. John Rawls, "adalet olarak hakkaniyet" teorisinde, toplumsal eşitsizliklerin

ancak en dezavantajlı kesimlerin yararına olması durumunda meşru olduğunu ileri sürmüştür (Rawls, 1971: 26). Rawls'a göre, devlet gelir dağılımında adaleti sağlamakla yükümlüdür. Bu yaklaşım, modern liberalizmin sosyal refah devleti anlayışına teorik bir temel kazandırmıştır.

Liberalizm, uluslararası sistemde iş birliği ve kurumsallaşmanın önemini vurgular. Immanuel Kant, “Sürekli Barış Üzerine” adlı eserinde, cumhuriyetçi devletlerin bir araya gelerek kalıcı barışı tesis edebileceğini ve uluslararası örgütlerin çatışmaları önlemede kritik rol oynayacağını savunmuştur (Kant, 1795: 19). Günümüzde Robert Keohane gibi neoliberal kurumsalcılar, devletlerin karşılıklı bağımlılık nedeniyle uluslararası kurumlar aracılığıyla iş birliği yaptığını ve bu kurumların anarşik sistemde güven artırıcı mekanizmalar sunduğunu iddia etmektedir (Keohane, 1984: 76). Liberalizm, tarihsel süreçte bireysel haklar, ekonomik özgürlükler ve uluslararası iş birliği gibi temalar etrafında evrilmiş çok katmanlı bir teoridir. Klasik ve modern yorumları, devletin rolüne dair farklı vurgular içerse de özgürlük ve insan onurunun merkezinde birleşir. Uluslararası ilişkilerde ise liberalizm, çatışma yerine diyalogun mümkün olduğu optimist bir vizyon sunar.

D. Liberalizm Perspektifinden Çin'in Füze Sistemleri

Çin'in geliştirdiği DF-21D, DF-26 ve DF-41 gibi balistik füze sistemleri, küresel güvenlik dinamiklerini derinden etkilemektedir. Bu bölümde, söz konusu füze sistemlerini uluslararası ilişkilerde liberal teorisinin temel varsayımları çerçevesinde analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Liberalizm, devletlerin rasyonel iş birliği, karşılıklı bağımlılık ve uluslararası kurumlar aracılığıyla barışı tesis edebileceğini savunur (Franceschet, 2002). Ancak Çin'in askeri modernizasyonu, bu varsayımlarla örtüşen ve çelişen yönleriyle dikkat çekmiştir.

Çin'in DF-21D, DF-26 ve DF-41 füze sistemleri, liberalizmin devletler arası rasyonel iş birliği, ekonomik karşılıklı bağımlılık ve uluslararası kurumlar aracılığıyla barışın sağlanabileceği öngörülerini ciddi biçimde sorgulayan örneklerdir. Immanuel Kant'ın “ebedi barış” idealine göre, cumhuriyetçi devletlerin çatışma riski azalırken uluslararası örgütler çatışmaları önleyebilir (Kant, 1795: 12); fakat DF-21D gibi sistemlerin geliştirilmesi, Çin'in otoriter yapısının demokratik barış tezini geçersiz kıldığını göstermektedir (Kant, 1795: 18, 22). Robert Keohane'ın neoliberal kurumsalcılık yaklaşımına göre, devletler arasındaki karşılıklı bağımlılık çatışma maliyetlerini artırarak iş birliğini teşvik etse de (Keohane, 1984, s. 76), Çin ile ABD arasında gerçekleşen 600 milyar dolarlık ticaret hacmine rağmen DF-21D'ye yapılan yatırımlar, askeri rekabetin ekonomik bağımlılığı gölgelediğini ortaya koymaktadır (Keohane, 1984: 102; Financial Times, 2021). Ayrıca, DF-21D'nin testlerinin Çin'in BM Güvenlik Konseyi'ndeki veto yetkisi nedeniyle denetlenememesi ve CTBT gibi mekanizmaların etkisiz kalması, uluslararası kurumların otoriter devletlere karşı yetersiz kaldığını gözler önüne sermektedir (Cumhuriyet, 2024: 3).

Ekonomik karşılıklı bağımlılık varsayımına rağmen, DF-21D ve benzeri sistemler ile Tayvan Boğazı'ndaki gerilim, askeri hamlelerin ekonomik ilişkilerin ötesinde bir rekabet ortamı yarattığını ve bu durumun liberal teorisinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini işaret etmektedir (Keohane, 1984: 89; Şahin ve Eruçar, 2023: 50; SavunmaTR, 2024: 8). DF-26'nın Guam'ı hedef alması ve BM'nin askeri denetim mekanizmalarının Çin'in veto yetkisi nedeniyle işlevsiz kalması, Keohane'nin “karşılıklı bağımlılık” kavramının Çin'in tek taraflı askeri hamleleri karşısında yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır (Keohane, 1984: 89; Kant, 1795: 22). Buna ek olarak, ABD'nin hipersonik silahlar ve uzay tabanlı savunma sistemleri geliştirme çabaları, Kant'ın “ebedi barış” idealinin aksine bir silahlanma yarışını tetikleyerek demokratik barış tezini zayıflatmaktadır (Kant, 1795, s. 15; Financial Times, 2021; Keohane, 1984: 102).

DF-41'in 15.000 km'yi aşan menzili, MIRV kapasitesi ve mobil fırlatıcılar üzerindeki konuşlandırılabilirliği, Çin'in küresel caydırıcılık stratejisinde merkezi bir rol oynarken liberal teorisinin barış ve iş birliği vurgusuyla doğrudan çelişmektedir (Kristensen ve Korda, 2020: 12; Union of Concerned Scientists, 2023: 5). Kant'ın cumhuriyetçi barış tezinin, Çin'in otoriter rejimi ve DF-41 gibi saldırgan silah sistemlerinin varlığı karşısında yetersiz kaldığı; dolayısıyla demokratik barış argümanının Çin-ABD arasındaki güvenlik ikilemini açıklamada yetersiz olduğu görülmektedir (Kant, 1795: 15; Doyle, 1986: 23). Neoliberal kurumsalcılık, uluslararası kurumların güven inşasına katkıda bulunacağını iddia etse de DF-41'in geliştirilmesi Çin'in Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması (NPT) gibi mekanizmalara yönelik şeffaflık eksikliği ve BM Güvenlik Konseyi'ndeki veto yetkisinin denetim işlevini engellemesiyle sorgulanmaktadır (Kristensen ve Korda, 2020 18; Keohane ve Nye, 1977: 28). Ayrıca, Çin-ABD arasındaki artan ticaret hacmine rağmen DF-41 gibi sistemlerin askeri rekabeti derinleştirerek Tayvan Boğazı ve Güney Çin Denizi'ndeki gerilimleri artırması, mevcut uluslararası güvenlik ortamında nükleer caydırıcılık mekanizmasının öngörülen istikrarı sağlayamadığını göstermektedir (USTR, 2023; Ross, 2022: 34; Waltz, 2012: 5). Çin'in Şanghay İş Birliği Örgütü (SCO) gibi çok taraflı platformlardaki aktif rolü, liberalizmin çok taraflılık ilkesini kısmen desteklese de DF-41'in yarattığı asimetrik tehdidin dengelenmesinde yeterli olamayarak liberal teorisinin askeri dinamikleri ve otoriter aktörleri kapsama noktasında revizyona muhtaç olduğunu ortaya koymaktadır (Yuan, 2020: 52).

Sonuç olarak, Çin'in geliştirilen füze sistemleri, liberalizmin temel varsayımları olan devletler arası iş birliği, ekonomik karşılıklı bağımlılık ve uluslararası kurumlar aracılığıyla barışın sağlanabileceği öngörülerini,

Çin'in otoriter rejimi ve agresif askeri stratejileri karşısında yetersiz bırakmakta; ayrıca BM gibi uluslararası kurumların veto yetkisi gibi yapısal aksaklıkları nedeniyle askeri rekabet dinamiklerini kontrol etmede yetersiz kalması, liberal teorinin günümüz uluslararası güvenlik ortamına uyarlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Keohane, 1984: 76-102; Kant, 1795: 12-22; Financial Times, 2021; Cumhuriyet, 2024: 3; Şahin ve Eruçar, 2023: 50; SavunmaTR, 2024: 8; SavunmaSanayiST, 2022: 15; Kristensen ve Korda, 2020 12, 18; Union of Concerned Scientists, 2023: 5; Doyle, 1986: 23; Keohane ve Nye, 1977: 28; USTR, 2023; Ross, 2022: 34; Waltz, 2012: 5; Yuan, 2020: 52).

Liberalizm Perspektifinden Çin'in Füze Sistemlerini özetleyen tablo:

Tablo 2. Çin'in Füze Stratejisi Karşısında Liberal Teorinin Sınırları

Füze Sistemi	Liberal Varsayım	Çin Uygulaması	Sonuç
DF-21D	-Ekonomik karşılıklı bağımlılık çatışmayı azaltır -Uluslararası kurumlar barışı sağlar	-ABD-Çin ticaretine rağmen askeri rekabet sürüyor -Çin'in BM'deki veto yetkisi nedeniyle denetim yetersiz	-Ekonomik ilişkiler askeri gerginliği engellemiyor -Kurumlar otoriter devletler karşısında işlevsiz
DF-26	-Uluslararası iş birliği çatışmaları önler -Kurumlar denetim mekanizmaları oluşturur	-Guam'ı hedef almasıyla güç politikası öne çıkıyor -BM ve CTBT etkisiz, denetim sağlanamıyor	-Güvenlik politikası iş birliğini ikinci plana atıyor -Uluslararası hukuk uygulamada zayıf kalıyor
DF-41	-Cumhuriyetçi/demokratik barış çatışma riskini azaltır -Uluslararası şeffaflık ve denetim mekanizmaları işler -Çok taraflılık barışı teşvik eder	-Çin'in otoriter yapısı ve silahlanma stratejisi -NPT'ye şeffaf katılım eksik, veto engeli mevcut -SCO gibi platformlara rağmen askeri tehdit artıyor	-Demokratik barış tezi Çin örneğinde geçersiz -Şeffaflık eksikliği güvensizliği artırıyor -Çok taraflı yapı asimetrik tehditleri dengeleyemiyor

Kaynak: (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.)

E. Güç Dengesi Teorisi

Güç dengesi teorisi, uluslararası ilişkiler disiplininde devletlerin güç dağılımını dengelemek için izledikleri stratejileri açıklayan temel yaklaşımlardan biridir. Bu teoriye göre, devletler tek bir aktörün hegemonik güç elde etmesini engellemek amacıyla ittifaklar kurar veya mevcut güç yapısını değiştirecek adımlar atar (Morgenthau, 1948: 125). Teorinin kökenleri, Westphalia sisteminin oluşumuna kadar uzanır; ancak modern anlamda 18. ve 19. yüzyıl Avrupa diplomasisi örnekleri üzerinden şekillenmiştir (Claude, 1962: 43).

Güç dengesi mekanizmaları, genellikle "dengeleme" (balancing) ve "güce katılma" (bandwagoning) stratejileri üzerinden analiz edilir. Dengeleme, zayıf devletlerin güçlü bir devlete karşı koalisyon oluşturmasını ifade ederken, güce katılma stratejisi daha ziyade güçlü aktörün yanında yer alma eğilimini yansıtır (Waltz, 1979: 118). Örneğin, Napolyon Savaşları sırasında Avrupalı devletlerin Fransa'ya karşı oluşturduğu koalisyon, klasik bir dengeleme örneği olarak kabul edilir (Gulick, 1955: 62). Teori, Soğuk Savaş döneminde de iki kutuplu sistem içinde yeniden yorumlanmıştır. ABD ve SSCB arasındaki nükleer silahlanma yarışı ve bölgesel ittifaklar (NATO ve Varşova Paktı), güç dengesinin küresel ölçekte nasıl işlediğini göstermiştir (Waltz, 1979: 71). Ancak bu dönemde dengeleme davranışı, askeri harcamalar ve vekalet savaşları gibi dolaylı yöntemlerle sürdürülmüştür (Mearsheimer, 2001: 156).

Güç dengesi teorisi, eleştirel yaklaşımlar tarafından da sorgulanmıştır. Özellikle yapısalcı teoriler, devletlerin rasyonel aktörler olduğu varsayımını reddederek, güç dengelerinin kültürel ve tarihsel bağlamlarla şekillendiğini savunmuştur (Wendt, 1992: 73). Ayrıca, küreselleşme ve çok uluslu şirketlerin yükselişi gibi faktörlerin devlet merkezli denge mekanizmalarını zayıflatığı iddia edilmiştir (Keohane & Nye, 1977: 24).

Günümüzde ise Çin'in yükselişi ve ABD'nin Asya-Pasifik politikaları, güç dengesi teorisinin modern bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, Güney Çin Denizi'ndeki gerilimler ve Hindistan-Japonya-Avustralya gibi ülkelerin stratejik iş birlikleri, teorinin hâlâ geçerliliğini koruduğunu göstermektedir (Mearsheimer, 2001, s. 211). Ancak siber savaş ve ekonomik bağımlılık gibi yeni olgular, dengeleme stratejilerinin kapsamını genişletmiştir (Schroeder, 1994: 134). Güç dengesi teorisi uluslararası sistemin dinamiklerini anlamak için kritik bir araç olmayı sürdürmektedir. Ancak teori, devlet dışı aktörlerin artan etkisi ve asimetrik tehditler karşısında yeni kavramsal düzenlemelere ihtiyaç duymaktadır.

F. Çin'in DF-21D, DF-26 ve DF-41 Füze Sistemlerinin Güç Dengesi Teorisi ile İlişkisi

Çin'in geliştirdiği füze sistemleri, uluslararası ilişkilerde güç dengesi teorisinin temel mekanizmalarını yansıtan stratejik araçlar olarak öne çıkmaktadır. Bu sistemler, Çin'in bölgesel ve küresel ölçekte hegemonik bir gücün ortaya çıkmasını engellemek amacıyla içsel ve dışsal dengeleme stratejilerini nasıl uyguladığını somutlaştırmaktadır (Waltz, 1979: 121). Özellikle ABD'nin Asya-Pasifik'teki askeri üstünlüğüne karşı geliştirilen bu kabiliyetler, güç dengesi teorisinin “devletlerin güvenliklerini sağlamak için güç dağılımını manipüle etme” prensibiyle doğrudan örtüşmektedir (Mearsheimer, 2021: 48).

Çin'in füze sistemlerinin stratejik rolü, dışsal dengeleme (external balancing) kavramıyla açıklanabilir. Bu kapsamda, Çin, ABD'nin bölgedeki askeri varlığını dengelemek için doğrudan ittifaklar kurmak yerine, asimetrik teknolojik yeteneklerini kullanarak rakip gücün operasyonel alanını sınırlandırmayı hedeflemiştir (Fravel, 2019, s. 34). Bu yaklaşım, güç dengesi teorisinin “bağımsız hareket etme” vurgusunu destekler; zira devletler, güç dağılımını değiştirmek için dış aktörlere bağımlılık yerine kendi kapasitelerini önceliklendirir (Paul, 2018: 89).

Diğer yandan, içsel dengeleme (internal balancing) mekanizması, Çin'in nükleer ve konvansiyonel caydırıcılık kabiliyetlerini geliştirmesiyle ilişkilidir. Bu sistemler, Çin'in diğer büyük güçler karşısında askeri açıdan “kabul edilemez zarar verme” kapasitesini artırarak, güç asimetrisini minimize etmesine olanak tanımıştır. Bu durum, güç dengesi teorisinin “güç dağılımının istikrarı” argümanını desteklerken, nükleer caydırıcılığın çatışma riskini azalttığı tezini de güçlendirmektedir (Jervis, 1978: 172). Ancak bu stratejiler, güç dengesi teorisinin sınırlılıklarını da ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, Çin'in füze teknolojisindeki ilerlemeler, ABD'nin askeri yatırımlarını hızlandırarak bir güvenlik ikilemi (security dilemma) yaratmış ve karşılıklı şüpheyi derinleştirmiştir (Talmadge, 2023: 32). Bu dinamik, devletlerin güç kazanımlarının istemeden gerilimi tırmandırabileceğine dair teorik uyarıları doğrulamaktadır (Jervis, 1978: 169). Ayrıca, Çin'in füze sistemlerinin belirsiz doktriner kullanımı, kriz durumlarında yanlış algılamalara yol açarak istikrarsızlık riskini artırabilir.

Güç dengesi teorisi bağlamında Çin'in bu hamleleri, çok kutuplu bir sisteme geçiş sürecinde yeni bir denge arayışını yansıtmaktadır. Çin, teknolojik üstünlüğü bir denge unsuru olarak kullanarak, ABD'nin küresel askeri hegemonyasını zayıflatmayı ve kendi bölgesel etki alanını korumayı hedeflemektedir (Paul, 2018: 102). Bu durum, teorisinin “güç dağılımının dinamikleri” odaklı analizlerinin geçerliliğini koruduğunu gösterirken, teknolojik gelişmelerin teorik çerçeveye entegre edilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Güç dengesi perspektifinden Çin'in Füze Sistemlerini özetleyen tablo:

Tablo 3. Çin'in Füze Sistemleri Bağlamında Güç Dengesi Stratejileri ve Teorik Yansımaları

Füze Sistemi	Güç Dengesi Mekanizması	Stratejik Amaç	Teorik Kavram	Etki/Değerlendirme
DF-21D ve DF-26	Dışsal Dengeleme	ABD'nin Asya-Pasifik'teki askeri üstünlüğünü sınırlama	Asimetrik yetenekler, operasyonel alan kontrolü	ABD'nin askeri yatırımlarını hızlandırması; güvenlik ikilemi ve karşılıklı şüphe artışı
DF-41	İçsel Dengeleme	Nükleer ve konvansiyonel caydırıcılık kapasitesini artırma	Kabul edilemez zarar verme yeteneği, güç asimetrisinin minimize edilmesi	Çatışma riskinin teorik olarak azalması; istikrar argümanının desteklenmesi
Tüm Sistemler	İçsel/Dışsal Dengeleme	Hegemonik güç oluşumunu engelleme, bölgesel etki alanını koruma	Çok kutuplu sistem dinamikleri, teknolojik üstünlük ile denge sağlama	ABD'nin küresel hegemonyasının zayıflaması; teknolojinin teoriye entegrasyon ihtiyacı
Genel Değerlendirme	Dengeli Güç Dağılımı	Çok kutuplu sisteme geçiş sürecinde denge arayışı	Güç dağılımının manipülasyonu, dinamik istikrarsızlık riski	Belirsiz doktriner kullanımın krizlerde yanlış algılamaya yol açma potansiyeli

Kaynak: (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.)

III.ÇİN'İN ASKERİ GELİŞİMİ VE FÜZE TEKNOLOJİLERİ

Çin Halk Cumhuriyeti, 1990'ların sonlarından itibaren kapsamlı bir askeri modernizasyon sürecine girmiş ve bu doğrultuda savunma harcamalarını önemli ölçüde artırmıştır (Yorulmaz, 2021: 690). Bu modernizasyon stratejisi, kara, deniz, hava ve uzay kuvvetlerinin entegre bir şekilde geliştirilmesine dayanmakta olup, bölgesel savunma kapasitelerinin güçlendirilmesi ve küresel ölçekte bir güç olma hedeflerini içermektedir. Çin Halk Kurtuluş Ordusu (PLA), “aktif savunma” doktrini çerçevesinde, modern savaş dinamiklerine uyum sağlayabilecek ileri teknolojilere yönelik yatırımlarını sürdürmektedir (Yılmaz, 2016: 163). Bu kapsamda, yeni nesil savaş gemileri, stealth savaş uçakları ve gelişmiş insansız hava araçları gibi sistemler geliştirilmiştir. Çin'in askeri alandaki bu hızlı ilerlemesi, özellikle Asya-Pasifik bölgesinde, ABD ve müttefiklerini askeri stratejilerini

yeniden değerlendirmeye zorlamaktadır (Tokatlı, 2023: 472; Aronstein ve Piccirillo, 1997; Ardil, 2021).

Çin'in askeri modernizasyon süreci, bölgesel güvenlikteki rolünü pekiştirmek ve Tayvan, Güney Çin Denizi gibi stratejik öneme sahip coğrafyalardaki çıkarlarını korumaya yönelik hedeflerle şekillenmektedir. Özellikle Tayvan Boğazı'nda olası bir çatışma senaryosuna hazırlık amacıyla, PLA bu bölgede kapsamlı askeri tatbikatlar gerçekleştirmiş ve stratejik füze sistemlerini bu hedef doğrultusunda modernize etmiştir (Kişi, 2023: 33). Ayrıca, Çin'in bölgesel caydırıcılık kapasitesini artırmaya yönelik adımları, Japonya, Güney Kore ve Hindistan gibi komşu ülkeler üzerinde stratejik bir baskı unsuru oluşturmaktadır (Keyvan, 2023: 296-297).

Çin, Asya-Pasifik bölgesindeki askeri varlığını artırarak bölgesel bir caydırıcılık unsuru olmayı hedeflemektedir. Güney Çin Denizi'nde inşa ettiği askeri üsler, Tayvan Boğazı'ndaki tatbikatlar ve füze fırlatma faaliyetleri, bu hedef doğrultusunda atılan önemli adımlar arasında yer almaktadır. "Aktif savunma" doktrini çerçevesinde, PLA hem bölgesel tehditleri önlemeyi hem de stratejik üstünlük sağlamayı amaçlamaktadır (Kasım, 2024: 32). Tayvan ve Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik iddiaları, Çin'in bölgesel güvenlik politikalarının merkezinde yer almakta ve bu durum uluslararası ilişkilerde önemli bir gerilim kaynağı oluşturmaktadır (Babahanoglu, 2024: 361-362).

Çin'in askeri modernizasyon hedefleri, yalnızca bölgesel güvenliği sağlamakla sınırlı olmayıp, küresel ölçekte etkisini artırmayı da kapsamaktadır. ABD ve Rusya gibi küresel güçlerle rekabet edebilmek amacıyla, Çin stratejik caydırıcılık yeteneklerini geliştirmeye büyük önem vermektedir. Bu kapsamda, kıtalararası balistik füze kapasitesinin artırılması ve hipersonik füze programlarına yönelik yatırımlar, Çin'in küresel güç olma stratejisinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Çevirme ve Asal, 2024: 12-13). Ayrıca, PLA yabancı ülkelerde lojistik üsler kurarak küresel erişimini genişletmeye çalışmaktadır. Bu stratejinin somut bir örneği, Afrika'da Cibuti'de kurulan askeri üstür.

Çin'in askeri modernizasyon programı, teknoloji ve yenilikçiliğe dayalı bir yaklaşımı benimsemektedir. Yapay zekâ, siber güvenlik ve insansız araçlar gibi alanlarda yapılan yatırımlar, PLA'nın modern savaş koşullarına uyum sağlama kapasitesini artırmaktadır. Bunun yanı sıra, uzay tabanlı sistemler ve uydu teknolojileri üzerine yapılan çalışmalar, Çin'in küresel istihbarat ve gözetleme kapasitesini genişletmektedir (Şebin ve Akbaş, 2024: 79-80). Bu teknolojik yenilikler, Çin'in savunma kapasitesini artırmanın ötesinde, uluslararası arenada teknolojik üstünlük sağlama çabasını da yansıtmaktadır (Fravel, 2019: 112). Örneğin, insansız hava araçları ve otonom sistemler üzerindeki gelişmeler, PLA'nın operasyonel esnekliğini artırırken, siber savaş yetenekleri ulusal güvenlik stratejisinin merkezine yerleşmiştir. Bu kapsamda, Çin'in askeri-teknolojik yatırımlarının bölgesel ve küresel güç dengesini yeniden şekillendirme potansiyeli analistler tarafından vurgulanmaktadır (Kania, 2020).

Çin'in askeri modernizasyon süreci, yalnızca savunma politikaları açısından değil, aynı zamanda ekonomik etkileri açısından da büyük önem taşımaktadır. Savunma sanayiindeki ilerlemeler, yerli teknoloji üretimini artırmış ve Çin'i küresel bir savunma ürünleri ihracatçısı haline getirmiştir. Örneğin, 2023 yılında Çin'in savunma ihracatının %15 artarak 10 milyar doları aşması, bu sektörün ekonomideki büyüme hızını yansıtmaktadır. Özellikle, Çin yapımı savaş uçakları (örneğin, J-20 stealth fighter), denizaltılar (Type 039B Yuan sınıfı) ve füze sistemleri (HQ-9 hava savunma sistemi), uluslararası pazarda büyük ilgi görmektedir. Pakistan'ın 2022'de Çin'den 50 adet JF-17 Thunder savaş uçakları satın alması, bu ürünlerin gelişmekte olan ülkeler arasında popülerliğini göstermektedir. Bu durum, Çin ekonomisine önemli bir katkı sağlarken (2023'te savunma sanayii GSYİH'nin %1,5'ini oluşturmuştur), aynı zamanda ülkenin stratejik bağımsızlığını da güçlendirmektedir. Örneğin, Çin'in Türkiye ve Suudi Arabistan'a HQ-9 füze sistemleri satışı, Batılı rakiplere alternatif oluşturarak küresel pazarda rekabeti artırmıştır (O'Rourke, 2024).

A. Askeri Modernizasyon ve PLA'nın Gelişimi

Çin Halk Kurtuluş Ordusu (PLA) ekonomik reformlarla beraber 1978 yılında modernizasyon sürecini başlatmıştır (Kaya, 2024: 161). "Barışçıl Kalkınma" üzerine inşa edilen bu süreç Deng'in ekonomik küresel çıkarlarını koruyabilmesi için askeri büyümede dahil edilmiştir (Doğan ve Nebican, 2024: 323). Bu anlayış Çin'in 1990-2020 yılları arasında savunma giderlerini düzenli bir şekilde artırmıştır. Bu durum Çin'in dünya 'da ikinci en büyük savunma bütçesine sahip olmasını sağlamıştır. Böylece PLA modernizasyonu yeni teknolojik sistemlerine yatırım yapılmasına başlanmıştır.

Modernizasyon kapsamında PLA'nın önem verdiği üç ana hedef vardır;

Bölgesel caydırıcılık ve savunma kapasitesini güçlendirmek; Doğu Asya ve Güney Çin denizinde Çin, ABD güçlerine ve müttefiklerine karşı dengeleyici bir güç olma peşindedir. Bu yüzden Çin bu bölgelerde askeri varlığını artırmaktadır.

Küresel stratejik çıkarlarını korumak: Son yıllarda Çin, ekonomik ve politik anlamda önemli bir güç elde etmiştir. Artan ekonomik ve politik gücü korumak için deniz aşırı çıkarlarını savunabilecek bir ordu geliştirmeyi düşünmektedir.

Teknolojik üstünlüğü sağlamak: Çin teknolojik anlamda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Özellikle, siber savaş, yapay zekâ, balistik füze sistemleri ve uzay teknolojilerinde ilerleme sağlamıştır. (Zhao ve Stefanovich, 2023; Thiele, 2021)

Çin'in askeri modernizasyon sürecinde gerçekleştirdiği füze denemesini, yalnızca teknolojik bir ilerleme değil aynı zamanda stratejik bir güç gösterisi olarak değerlendirilmektedir. Bu hamle; Çin'in bölgesel ve küresel arenada liderlik iddiasını pekiştirme, mevcut güvenlik ortamına meydan okuma ve uluslararası arenada yeni bir statü talep etme amacı taşımaktadır. Çin, füze teknolojisindeki ilerlemelerle hem askeri kapasitesini artırmakta hem de rakipleri üzerinde caydırıcı bir etki yaratmaktadır.

B. Balistik Füze Teknolojisindeki Gelişmeler

Balistik füze teknolojisindeki ilerleme Çin'i ön plana çıkarmış özellikle askeri teknolojisindeki ilerleme dikkat çeken önemli gelişmeler arasındadır. Çin, füze teknolojisini geliştirirken uzun vadeli stratejik hedefler belirlemiştir. Bunun sonucunda Çin sağladığı başarıyla bölgesel ve küresel güç dengelerini değiştirmeye başlamıştır. "Anti-acces/area denial" (A2/AD) stratejisi Çin'in balistik füze programının önemli bir parçası haline gelmiştir. A2/AD stratejisi ABD ve müttefiklerinin askeri müdahalelerini püskürtmek ve sınırlamak için ortaya atılan bir doktrindir. Anti-Access/Area Denial (A2/AD) stratejisi, bir düşmanın belirli bir coğrafi bölgeye girmesini veya bu bölgede hareket kabiliyetini kısıtlamayı hedefleyen askeri bir yaklaşımdır. Bu strateji, geleneksel olarak hava, deniz ve kara unsurlarını entegre ederek düşmanın bölgeye erişimini engellemek veya operasyonel etkinliğini azaltmak için tasarlanmıştır. A2/AD sistemleri genellikle uzun menzilli füzeler, deniz mayınları, hava savunma sistemleri, siber savaş yetenekleri ve elektronik harp araçları gibi teknolojileri içerir (Krepinevich, 2010: 45). Özellikle Çin'in Güney Çin Denizi'ndeki varlığını güçlendirmek için geliştirdiği "savunma zinciri" ve Rusya'nın Kırım'da konuşlandığı S-400 hava savunma sistemleri, bu stratejinin modern uygulamalarına örnektir (Sarıaslan, 2019). A2/AD'nin temel amacı, düşmanın kritik alanlara yaklaşmasını önleyerek dost birliklerin hareket serbestisini korumaktır. Bu strateji, asimetrik savaş senaryolarında zayıf tarafın güçlü bir düşmana karşı koyabilmesini sağlar. Örneğin, İran'ın Hürmüz Boğazı'ndaki deniz mayınları ve hızlı saldırı botları, bölgesel bir A2/AD kabiliyeti olarak değerlendirilir (Work, 2015). Ancak A2/AD sistemleri, yüksek maliyetleri ve karmaşık lojistik gereksinimleri nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Ayrıca, düşmanın hipersonik silahlar veya insansız hava araçları gibi gelişmiş teknolojilerle bu savunmaları aşma riski, stratejinin sürdürülebilirliğini sorgulatmaktadır (Department of Defense, 2022: 114).

ABD ve NATO, A2/AD tehditlerine karşı "Üçüncü Offset Stratejisi" gibi konseptler geliştirmiştir. Bu yaklaşım, yapay zekâ, otonom sistemler ve uzay tabanlı sensörler gibi teknolojilere odaklanarak geleneksel A2/AD sistemlerini etkisiz hale getirmeyi amaçlar (Work, 2015). Buna karşılık, Çin ve Rusya gibi devletler, A2/AD yeteneklerini hibrit savaş taktikleriyle birleştirerek bölgesel hakimiyetlerini pekiştirmeye devam etmektedir. Özellikle siber saldırılar ve elektronik harp, A2/AD'nin modern savaş alanındaki rolünü genişletmiştir (Türkeş, 2021: 24). A2/AD stratejisi, güç dengesini değiştiren ve çatışma dinamiklerini yeniden şekillendiren kritik bir askeri araçtır. Teknolojik gelişmeler ve küresel gerilimler arttıkça, bu stratejinin evrimi ve karşı tedbirlerin etkinliği, uluslararası güvenlik politikalarının merkezinde yer alacaktır.

ABD ve Çin'in A2/AD Stratejilerinin Karşılaştırmalı Analizi:

Bu tablo, ABD ve Çin'in A2/AD yaklaşımlarını stratejik odak, teknolojik yetenekler, askeri altyapı, ittifaklar ve jeopolitik hedefler başlıklarında karşılaştırmaktadır.

Tablo 4. ABD-Çin Stratejik Rekabetinde Askeri ve Teknolojik Karşılaştırma

Kriter	ABD	Çin
Stratejik Odak	A2/AD tehditlerini etkisiz hale getirmek için teknolojiye dayalı karşı stratejiler (ör. Üçüncü Offset Stratejisi).	Bölgesel erişimi engellemek ve ABD'nin müdahalesini caydırmak.
Teknoloji	Yapay zekâ, otonom sistemler, hipersonik füzeler (MAKO), uzay tabanlı sensörler.	DF-21D/DF-26 balistik füzeler ("uçak gemisi avcıları"), HQ-9/S-400 hava savunma sistemleri, elektronik harp.
Askeri Altyapı	Çoklu alan entegrasyonu (JADC2), uçak gemisi grupları, F-35/F-22 gibi 5. nesil savaş uçakları.	Güney Çin Denizi'ndeki yapay adalar, Type 055 destroyers, J-20 savaş uçakları, denizaltılar.
İttifaklar ve İş Birlikleri	NATO, Japonya, Avustralya ile ortak savunma anlaşmaları; ASEAN ülkelerinde askeri varlık.	Rusya ile askeri-teknolojik iş birliği; Güney Çin Denizi'ndeki bölgesel devletler üzerinde ekonomik/diplomatik baskı.

Jeopolitik Hedefler	Küresel güç projeksiyonunu korumak; Çin'in A2/AD "kabuğunu" delmek.	Asya-Pasifik'te bölgesel hakimiyet, Tayvan ve Güney Çin Denizi'nde kontrol.
----------------------------	--	---

Kaynak: (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Çin'in geliştirdiği önemli balistik füze sistemlerinin özellikleri şunlardır;

DF-21D (Dong Feng-21D): ABD'nin pasifikte yer alan uçak gemilerini tehdit eden bu füze, dünyada ilk karadan karaya olan anti gemi balistik füzesi olmuştur (Yılmaz, 2014: 5). DF-21D, dünyanın ilk operasyonel anti-gemi balistik füzesi (ASBM) olarak bilinmektedir. DF-21D, orta menzilli bir balistik füzedir ve özellikle uçak gemileri gibi büyük deniz hedeflerine karşı tasarlanmıştır. Füzenin menzili yaklaşık 1.500-kilometre olarak tahmin edilmektedir ve bu menzil, Çin'in kıyılarından Batı Pasifik'teki ABD donanma unsurlarına ulaşmasına olanak tanımaktadır (Lewis, 2017, s. 31). Örneğin, 2015 yılında yapılan bir testte DF-21D'nin hareket halindeki bir hedef gemiyi vurma yeteneği, Çin'in deniz kontrol stratejisini güçlendirmiştir (Erickson, 2017: 73).

DF-21D'nin en önemli özelliklerinden biri, terminal safhasında manevra yapabilme ve hareketli hedefleri vurabilme yeteneğidir. Füze, yüksek hızda (Mach 10-12) hareket eder ve bu hız, mevcut füze savunma sistemlerinin etkisini azaltır. Ayrıca, füze konvansiyonel veya nükleer savaş başlığı taşıyabilir, ancak genellikle konvansiyonel savaş başlığı ile donatıldığı düşünülmektedir. DF-21D, Çin'in "erişimi engelleme/alan reddi" (A2/AD) stratejisinin önemli bir bileşenidir. Bu strateji, potansiyel bir çatışma durumunda ABD'nin Asya-Pasifik bölgesindeki askeri varlığını sınırlamayı amaçlamaktadır. DF-21D, ABD uçak gemilerini Çin'in kıyılarından uzak tutmak için tasarlanmıştır ve bu nedenle "uçak gemisi katili" olarak da adlandırılmaktadır (Yoshihara ve Holmes, 2010, s. 83).

DF-26 (Dong Feng-26): Çin'in geliştirdiği orta menzilli bir balistik füzedir ve "Guam Katili" olarak da bilinmektedir, çünkü menzili (yaklaşık 4.000 kilometre) Guam'daki ABD askeri üslerine ulaşmasına olanak tanımaktadır. DF-26, hem konvansiyonel hem de nükleer savaş başlıkları taşıyabilir ve bu özelliği, füzeyi "çift yetenekli" bir sistem haline getirmektedir (Kristensen ve Korda, 2020: 442). DF-26, DF-21D'nin geliştirilmiş bir versiyonu olarak düşünülebilir ve benzer şekilde, terminal safhasında manevra yapabilme ve hareketli hedefleri vurabilme yeteneğine sahiptir. Füze, hem kara hem de deniz hedeflerine karşı kullanılabilir ve bu çok yönlülük, Çin'in askeri planlamacılarına önemli bir esneklik sağlamaktadır (Missile Defense Project, 2020: 3). DF-26'nın en önemli özelliklerinden biri, hızlı bir şekilde konvansiyonel ve nükleer savaş başlıkları arasında geçiş yapabilme yeteneğidir. Bu özellik, kriz durumlarında Çin'in caydırıcılık kapasitesini artırmaktadır. Ayrıca, füzenin mobil fırlatma platformları kullanması, füzenin hayatta kalma olasılığını artırmakta ve düşman saldırılarına karşı savunmasızlığını azaltmaktadır (Cordesman ve Kendall, 2016: 56). Bu füzeler nükleer ve konvansiyonel savaş başlıkları taşıyabilmektedir. Bölgesel caydırıcılık bakımından Çin'in kapasitesini önemli derecede artırmıştır (Islam, 2019: 106). 2018'de Çin'in bu füzeyi Guam'daki ABD üslerini hedef alacak şekilde konuşlandırması, bölgesel caydırıcılık kapasitesini belirginleştirmiştir (Fravel, 2019: 158).

DF-41 (Dong Feng- 41): Çin'in geliştirdiği kıtalararası balistik füzedir (ICBM) ve ülkenin en gelişmiş stratejik nükleer silahı olarak kabul edilmektedir. Çoklu savaş başlıkları taşımasının yanı sıra ABD ana karasını vurabilecek bir potansiyele sahiptir (Sarı, 2024: 16). Füzenin menzili yaklaşık 12.000-15.000-kilometre olarak tahmin edilmektedir ve bu menzil, Çin'in dünyanın herhangi bir noktasına (Antarktika hariç) nükleer saldırı düzenlemesine olanak tanımaktadır (Kristensen ve Korda, 2020: 443). DF-41, çoklu bağımsız hedefleme yeteneğine sahip yeniden giriş araçları (MIRV) taşıyabilir ve bu özellik, füzenin tek bir fırlatmayla birden fazla hedefi vurabilmesini sağlar. Füzenin 6-10 arasında bağımsız nükleer savaş başlığı taşıyabileceği tahmin edilmektedir. Ayrıca, füze mobil fırlatma platformları ve silolarda konuşlandırılabilir, bu da füzenin hayatta kalma olasılığını artırır (Missile Defense Project, 2021: 5). DF-41, Çin'in nükleer caydırıcılık stratejisinin temel taşıdır ve ülkenin "güvenilir minimum caydırıcılık" doktrininin bir parçasıdır. Bu doktrin, Çin'in nükleer saldırıya uğraması durumunda misilleme yapabilme yeteneğini korumayı amaçlamaktadır. DF-41'in geliştirilmesi, Çin'in ABD'nin füze savunma sistemlerine karşı caydırıcılık kapasitesini artırma çabasının bir parçası olarak görülebilir (Heginbotham vd., 2017, s. 142). Bu füze sistemlerine bakıldığında teknolojik anlamda Çin'in savunma stratejisinde önemli bir değişimin olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda Çin bölgesel olmaktan ziyade küresel askeri güç olarak konumlandırılabilir. Bu bağlamda Çin askeri üstünlüğünü pekiştirmek için balistik füze teknolojilerini tasarlamıştır.

Çin'in balistik füze sistemlerini özetleyen tablo:

Tablo 5. DF-21D, DF-26 ve DF-41 Füze Sistemlerinin Karşılaştırmalı Analizi

Füze	Takma Ad	Menzil	Savaş Başlığı	Kritik Özellikler	Stratejik Amaç	Menzil
DF-21D	Uçak Gemisi Katili	Orta Menzilli Balistik Füze	1.500 km	Konvansiyonel/Nükleer	- Terminal manevra kabiliyeti - Mach 10-12	ABD uçak gemilerini Pasifik'te uzak tutma (A2/AD)

					hız - Mobil hedef vurma	
DF-26	Guam Katili	Orta Menzilli Balistik Füze	4.000 km	Konvansiyonel/Nükleer	- Çift görevli (kara/deniz) - Hızlı savaş başlığı değişimi - Mobil fırlatma	Guam'daki ABD üslerini hedefleme
DF-41	-	Kıtalararası Balistik Füze	12.000-15.000 km	Nükleer (MIRV, 6-10)	- MIRV teknolojisi - Mobil/silo konuşlandırma - Küresel erişim	ABD ana karasına nükleer caydırıcılık

Kaynak: (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.)

C.Füze Denemelerinin Stratejik ve Teknolojik Anlamı

Çin'in 40 yıl aradan sonra gerçekleştirdiği füze denemesi, bölgesel ve küresel güvenlik parametrelerinde önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Bu deneme, Çin'in askeri kapasitesini modernize etme ve stratejik caydırıcılık kabiliyetini pekiştirme hedefini yansıtmaktadır. Özellikle Asya-Pasifik bölgesinde artan gerilimler bağlamında, Çin'in bu hamlesi, ABD'nin bölgedeki askeri varlığına ve müttefiklerine karşı dengelenmesi zor bir güç projeksiyonu oluşturmuştur. Denemenin sembolik anlamı, Çin'in "anti-access/area denial" (A2/AD) stratejisinin operasyonel boyutunu somutlaştırması ve deniz aşırı operasyonel erişimini güvence altına alma niyetini ortaya koymasındır. Fisher (2008: 558-559) bu tür denemelerin Çin'in bölgesel hegemonya iddialarını desteklediğini ve mevcut güç dengesini yeniden şekillendirdiğini vurgulamaktadır.

Teknolojik açıdan bakıldığında, deneme sadece balistik füze sistemlerinin gelişmişliğini değil, aynı zamanda uzay tabanlı istihbarat, gözetleme ve keşif (ISR) sistemleri ile yapay zekâ (AI) entegrasyonunu test etme amacı taşımaktadır. Çin Savunma Bakanlığı'nın açıklamalarına göre, yapay zekâ destekli algoritmalar, füze tehditlerinin tespit süresini 15 saniyeye kadar düşürmüştür ve bu da reaksiyon sürelerinde kritik bir iyileşme sağlamıştır (TRT, 2022). Bu gelişme, modern harp sahalarında hız ve önleyici kapasitenin önemini vurgularken, Çin'in savunma sanayii ile dijital teknolojiler arasındaki sinerjiyi güçlendirdiğini göstermektedir. Çifçi (2024), bu entegrasyonun Çin'in "akıllı savaş" konseptini operasyonel seviyeye taşıdığını ve askeri karar alma mekanizmalarında verimliliği artırdığını belirtmektedir (182-185).

Ayrıca, denemenin nükleer caydırıcılık boyutu uluslararası güvenlik literatüründe tartışma konusu olmuştur. Çin'in ikinci vuruş kabiliyetini geliştirmeye yönelik bu adımı, nükleer triad (kara-deniz-hava) sistemlerindeki yetkinliğini pekiştirmekte ve ABD'nin konvansiyonel üstünlüğüne karşı asimetrik bir tehdit oluşturmaktadır. Bununla birlikte, uzay teknolojilerinin füze savunma sistemlerine entegre edilmesi, Çin'in kinetik olmayan harp alanlarında da etkinlik kazandığının bir göstergesidir. Örneğin, hipersonik glide araçları (HGV) (Alım, 2021) ve manevra kabiliyetine sahip füzeler, geleneksel balistik füze savunma sistemlerini bypass etme potansiyeliyle dikkat çekmektedir. Bu durum, bölgesel güvenlik paradigmasını yeniden tanımlarken, Çin'in askeri doktrininde "aktif savunma" kavramının nasıl evrildiğine dair ipuçları sunmaktadır.

Çin'in füze denemesi, stratejik ile teknolojik boyutları birleştiren çok katmanlı bir güç göstergisidir. Askeri kapasiteyi artırmanın ötesinde, bu hamle, Çin'in küresel teknoloji rekabetinde edindiği pozisyonu da simgelemekte ve askeri-stratejik öngörülebilirliğini güçlendirmektedir. Ancak, bu gelişmeler uluslararası istikrar açısından ikilemler yaratmaktadır; Bir yandan caydırıcılık teorisi çerçevesinde istikrar sağlama iddiası taşırken, diğer yandan silahlanma yarışını hızlandırarak güvenlik ikilemlerini derinleştirme riski barındırmaktadır. Dolayısıyla, Çin'in teknolojik atılımları, bölgesel güvenlik mimarisinin yeniden şekillenmesinde katalizör işlevi görmek ve çok kutuplu bir dünya düzenine geçişin dinamiklerini yansıtmaktadır.

D.Uluslararası ve Bölgesel Etkiler

Çin'in askeri modernizasyonu ve füze teknolojilerindeki ilerlemeleri hem bölgesel hem de küresel güvenlik dinamikleri üzerinde derin etkilere sahiptir. Güney Çin Denizi gibi stratejik konumlara ileri füze sistemlerinin konuşlandırılması, Pekin'in askeri güç gösterisiyle bölgesel iddialarını pekiştirme çabalarını somutlaştırmaktadır. Bu hamleler yalnızca sembolik değil, aynı zamanda Anti-Access/Area Denial (A2/AD) stratejisini operasyonel hale getirerek rakip devletlerin bölgeye erişimini kısıtlamayı ve kontrol alanını genişletmeyi hedeflemektedir. Örneğin Japonya ve Güney Kore, ABD ile iş birliği içinde entegre füze savunma sistemleri geliştirme çalışmalarını hızlandırırken, Avustralya AUKUS paketi gibi girişimlerle Washington ile stratejik uyumunu derinleştirmiştir (Euronews, 2022).

Çin'in füze envanterindeki teknolojik karmaşıklık, özellikle hipersonik planör araçları (HGV'ler), modern savaş alanında bir paradigma kaymasına işaret etmektedir. DF-ZF hipersonik füzesi, manevra kabiliyeti ve geleneksel balistik füze savunmalarını atlatma yeteneği nedeniyle ABD Savunma Bakanlığı tarafından "oyun

değiştirici” olarak tanımlanmıştır (Fisher, 2008: 34). Bu kabiliyet, hipersonik silahların nükleer ve konvansiyonel eskalasyon arasındaki çizgiyi bulanıklaştırması nedeniyle geleneksel stratejik istikrarı zayıflatmaktadır (Çiftçi, 2024: 183). Buna karşılık ABD, Hipersonik ve Balistik İzleme Uzak Sensörü (HBTSS) gibi uzak tabanlı takip sistemlerinin geliştirilmesine öncelik vermiştir (TRT, 2022).

Jeopolitik sonuçlar askeri dengelemenin ötesine geçmektedir. Çin’in füze konuşlandırmaları, bölgesel aktörlerin karşı koalisyonlar oluşturmaya yol açan güvenlik ikilemlerini yoğunlaştırmıştır. Japonya’nın Aegis Ashore sistemlerini devreye alma kararı ve Güney Kore’nin Terminal Yüksek İrtifa Bölgesi Savunma Sistemi’ni (THAAD) benimsemesi, Hint-Pasifik’teki militarizasyon eğilimini yansıtmaktadır (BBC Türkçe, 2012). Ancak bu adımlar, Çin’in THAAD’ın radar menzili “istikrarsızlaştırıcı” olarak kınamasıyla diplomatik gerilimleri de tetiklemiştir (Euronews, 2022).

Çin’in füze teknolojilerindeki ilerlemeler yalnızca bir silahlanma yarışına değil, aynı zamanda ittifak yapılarının ve stratejik doktrinlerin yeniden şekillenmesine işaret etmektedir. Yapay zekâ ve uzak tabanlı gözetleme sistemlerinin füze teknolojilerine entegrasyonu, otonom tehdit tespiti ve hızlı tepki mekanizmaları sayesinde potansiyel çatışmalarda karar alma süreçlerini kısaltarak güvenlik ortamını daha da karmaşık hale getirmektedir (Çiftçi, 2024: 185). Bu gelişme, çok kutuplu bir dünyada eskalasyon risklerini azaltmak için revize edilmiş silah kontrol çerçevelerinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

IV. ASYA-PASİFİK BÖLGESİNDE GÜVENLİK ALGILARI VE

DÜNYA DEVLETLERİNİN TEPKİLERİ

Asya-Pasifik bölgesi, 21. yüzyılda jeopolitik önemini giderek artıran bir coğrafya olarak küresel güç dengelerinde merkezi bir konuma yerleşmiştir. Bölgenin stratejik deniz yolları, zengin doğal kaynakları ve ekonomik dinamikleri, uluslararası aktörlerin ve bölgesel güçlerin dikkatini yoğun bir şekilde çekmektedir. Özellikle Güney Çin Denizi gibi kritik su yolları hem ticaret hem de enerji akışı açısından küresel ölçekte hayati bir öneme sahiptir. Çin’in ekonomik ve askeri alanlarda kaydettiği hızlı yükseliş, bölgedeki diğer devletlerde ciddi bir tehdit algısının oluşmasına neden olmuş ve bu durum, bölgesel güvenlik stratejilerinin yeniden şekillenmesine yol açmıştır (Olkan, 2021: 33). Çin’in Güney Çin Denizi’nde askeri üsler inşa etmesi, Tayvan Boğazı’nda gerilimi tırmandıran askeri tatbikatlar düzenlemesi ve ileri teknolojik silah sistemleri geliştirmesi, bölge ülkelerinde güvenlik endişelerini artırmıştır. Bu nedenle, Asya-Pasifik bölgesi hem bölgesel hem de küresel düzeyde güvenlik açısından yakından izlenen bir alan haline gelmiştir.

ABD, Japonya, Güney Kore, Hindistan ve Avustralya gibi bölgedeki önemli aktörler, Çin’in artan askeri gücüne karşı savunma işbirliklerini güçlendirmiş ve Hint-Pasifik stratejisi çerçevesinde ortak adımlar atmaya başlamışlardır (Çokgüçlü, 2022: 331). Bu kapsamda, özellikle ABD’nin liderliğinde oluşturulan QUAD (Dörtlülük Güvenlik Diyalogu) gibi yeni işbirliği mekanizmaları, bölgesel güvenliği sağlamaya yönelik çabaların somut örneklerini teşkil etmektedir. Ayrıca, Çin’in ekonomik gücünü kullanarak uyguladığı “borç tuzağı diplomasisi” ve bölge ülkeleri üzerinde kurduğu ekonomik baskı, güvenlik endişelerini daha da derinleştiren unsurlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, Asya-Pasifik’teki güvenlik algıları, yalnızca askeri tehditlerle değil, aynı zamanda ekonomik ve diplomatik dinamiklerle de şekillenmektedir (Vural ve Aydın, 2019: 184-185).

Çin’in ekonomik ve askeri gücündeki hızlı artış, Asya-Pasifik bölgesindeki güvenlik dengelerini önemli ölçüde etkilemiştir. Güney Çin Denizi’ndeki askeri varlığını artırması ve bu bölgedeki egemenlik iddiaları, Filipinler, Vietnam ve Malezya gibi ülkelerde ciddi bir tehdit algısının oluşmasına neden olmuştur (Babahanoglu, 2024: 360). Bu gelişmeler, bölge ülkelerinin askeri harcamalarını artırmalarına ve savunma işbirliklerine yönelmelerine yol açmıştır. Özellikle ABD, Çin’in yükselişine karşı Asya-Pasifik bölgesindeki varlığını güçlendirme stratejisi izlemiş ve Japonya, Güney Kore ve Avustralya gibi müttefikleriyle savunma anlaşmalarını derinleştirmiştir. Bu anlaşmalar, bölgedeki askeri dengeyi koruması açısından hayati bir öneme sahiptir. Ayrıca ABD, Hint-Pasifik stratejisi doğrultusunda bölgeye yönelik askeri ve ekonomik politikalarını yeniden şekillendirmiş ve bu kapsamda yeni işbirliği mekanizmaları oluşturmuştur.

Çin’in Asya-Pasifik bölgesindeki artan askeri ve ekonomik etkisine karşı, küresel ve bölgesel aktörler farklı stratejik tepkiler geliştirmiştir. ABD, bölgedeki müttefikleriyle savunma işbirliklerini artırarak Çin’in bölgedeki etkisini sınırlamaya çalışmaktadır. Bu çerçevede, Japonya, Güney Kore ve Avustralya ile stratejik ortaklıklarını güçlendirmiş ve QUAD gibi yeni işbirliği platformlarını hayata geçirmiştir. Bu tür girişimler, bölgesel güvenliği sağlamaya yönelik kolektif çabaların bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda, Çin’in ekonomik ve askeri yükselişi, bölgedeki diğer aktörlerin savunma politikalarını yeniden gözden geçirmelerine ve daha fazla işbirliği arayışına girmelerine neden olmuştur. Bu durum, Asya-Pasifik bölgesinin giderek daha çok kutuplaşan ve rekabetçi bir güvenlik ortamına evrildiğini göstermektedir. (İşbilen, 2021: 227). Dörtlülük Güvenlik Diyalogu (QUAD), Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Hindistan ve Avustralya’yı bir araya getiren ve Hint-Pasifik bölgesindeki ortak güvenlik endişelerini ele almayı amaçlayan stratejik bir koalisyon olarak ortaya çıkmıştır. İlk olarak 2007’de kavramsallaştırılan QUAD’ın oluşumu, Çin’in artan denizcilik iddialarına ve

“özgür ve açık Hint-Pasifik” (FOIP) vizyonunu korumak için çok taraflı bir çerçeve ihtiyacına yönelik endişeleri yansıtmıştır (Medcalf, 2020: 45). 2008’de siyasi tereddütler nedeniyle dağılmasına rağmen, QUAD 2017’de yeniden artan jeopolitik gerilimler ve Çin’in Güney Çin Denizi’ni militarize etmesiyle ivme kazanmıştır. Bu mekanizmalar, bölgesel güvenliği sağlamak ve Çin’in deniz yollarındaki stratejik üstünlüğünü dengelemek amacıyla tasarlanmıştır. Avrupa devletleri de Çin’in bölgedeki etkisine karşı daha aktif bir rol üstlenmeye başlamıştır. Özellikle NATO, Asya-Pasifik bölgesini stratejik belgelerine dahil etmiş ve bu bağlamda bölge ülkeleriyle daha yakın işbirlikleri kurmayı hedeflemiştir. Fransa ve İngiltere gibi Avrupa ülkeleri, bölgeye savaş gemileri göndererek özgür deniz yollarını savunma politikasını benimsemişlerdir. Aynı zamanda, AUKUS gibi yeni ittifaklar, Batılı güçlerin Çin’e karşı oluşturduğu stratejik tepkinin önemli bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (İşbilen, 2021: 223). NATO, son yıllarda Asya-Pasifik bölgesine yönelik ilgisini artırmış ve Çin’in askeri faaliyetlerini stratejik belgelerine dahil etmiştir. Özellikle, Avustralya, Japonya, Güney Kore ve Yeni Zelanda gibi Asya-Pasifik ülkeleriyle yapılan işbirlikleri, NATO’nun bu bölgedeki etkisini artırma çabasını göstermektedir. AUKUS ittifakı (Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD), Çin’in bölgesel etkisine karşı stratejik bir adım olarak değerlendirilmiştir.

AUKUS, Eylül 2021’de Avustralya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) arasında kurulan üç taraflı bir güvenlik anlaşmasıdır. Temel amacı, özellikle Hint-Pasifik bölgesinde ortaya çıkan güvenlik tehditlerine karşı askeri iş birliğini ve teknoloji paylaşımını geliştirmektir (Green, 2019: 302). AUKUS’un merkezinde, ABD ve Birleşik Krallık’ın 1958’den bu yana ilk kez nükleer denizaltı teknolojisini Avustralya’ya sağlama taahhüdü yer alır (Krepinevich, 2021: 78). Bu girişim, Çin’in artan askeri etkisine karşı stratejik bir hamle olarak görülmekte ve Avustralya’nın deniz yeteneklerini güçlendirerek ortak caydırıcılığı artırmayı hedeflemektedir (White, 2022: 45). AUKUS, Çin’in Güney Çin Denizi’ndeki iddialı politikalarına karşı jeopolitik dengelenme çabalarının bir yansımasıdır. Analistlere göre, anlaşma ABD öncülüğündeki savunma ağlarına Avustralya’yı daha derinden entegre ederek Çin’in gücünü dengeleme amacı taşımaktadır (Green, 2019: 305). Nükleer denizaltıların geleneksel denizaltılara kıyasla üstün gizlilik, dayanıklılık ve menzil sunması, bu teknolojinin önemini modern deniz stratejisinde vurgulamaktadır (Krepinevich, 2021: 82). Ancak, silah sınıfı nükleer malzeme transferi içermesi nedeniyle küresel nükleer yayılımı zayıflatabileceği eleştirileri de mevcuttur (White, 2022: 49). Bölgesel tepkiler karışıktır; Japonya ve Hindistan örtük destek verirken, Endonezya ve Malezya gibi ülkeler askerileşme endişelerini dile getirmiştir (Green, 2019: 310). Fransa ise Avustralya’nın Fransız firmalarla olan denizaltı anlaşmasını iptal etmesine tepki göstererek AUKUS’un diplomaside gerilim yarattığını vurgulamıştır (White, 2022: 53). Buna rağmen, yapay zeka ve kuantum hesaplama gibi teknolojilerde iş birliğinin inovasyonu teşvik edeceği savunulmaktadır (Krepinevich, 2021: 85). AUKUS, Hint-Pasifik’te kurallara dayalı düzeni koruma hedefini taşısa da başarısı siyasi irade ve teknik kapasiteye bağlıdır (Green, 2019: 315). Bu ittifak kapsamında Avustralya’nın nükleer denizaltılar edinmesi planlanmış ve bu durum, Çin tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Çin’in, bu girişimi bölgesel istikrara yönelik bir tehdit olarak nitelendirmiştir (BBC Türkçe, 2021).

Asya-Pasifik Bölgesinde Güvenlik Algıları ve Devletlerin Tepkilerini özetleyen tablo:

Tablo 6. Çin Merkezli Askerî Genişleme ve Bölgesel Tepkiler: Stratejik Aktörler ve İttifaklar

Konu Başlığı	Anahtar Unsurlar	Açıklama	Sonuç
Çin’in Askerî Yükselişi	Güney Çin Denizi, Tayvan Boğazı, Füze Sistemleri	Askerî üsler, tatbikatlar, ileri teknoloji silahlar	Bölge ülkelerinde tehdit algısı ve güvenlik endişesinin artıyor
Bölgesel Tepkiler	Filipinler, Vietnam, Malezya	Egemenlik iddiaları karşısında savunma harcamaları artıyor	Güvenlik politikaları yeniden şekilleniyor
ABD Stratejisi	Hint-Pasifik, Askerî İşbirlikleri	Bölgesel müttefiklerle savunma anlaşmaları, askeri varlık artırımı	Çin’e karşı caydırıcılık ve denge çabası
QUAD Mekanizması	ABD, Japonya, Hindistan, Avustralya	Çin’in denizcilik iddialarına karşı ortak güvenlik diyalogu	Çok taraflı güvenlik platformunun oluşumu
AUKUS Anlaşması	Avustralya, Birleşik Krallık, ABD	Nükleer denizaltı teknolojisi transferi, teknoloji iş birliği	Çin’e karşı deniz gücü artırımı ve dengeleme
Avrupa’nın Rolü	NATO, Fransa, İngiltere	Bölgeye savaş gemisi gönderimi, stratejik belgelerde yer verme	Avrupa’nın Pasifik güvenliğine aktif katılımı
Bölgesel Kutuplaşma	Askerileşme, Teknoloji, Diplomasi	İş birliği ve karşıtlıklar, diplomatik gerilimler	Rekabetçi ve çok kutuplu güvenlik ortamı oluşmakta

Kaynak: (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.)

A. Bölgesel Güvenlik Sorunları ve İşbirlikleri

Asya-Pasifik bölgesi, uzun süredir devam eden bölgesel güvenlik sorunlarıyla karşı karşıyadır. Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik anlaşmazlıkları, Tayvan meselesi ve Kore Yarımadası'ndaki nükleer tehdit, bölgenin en önemli güvenlik sorunları arasında yer almaktadır. Çin'in askeri faaliyetleri, Filipinler, Vietnam ve Malezya gibi ülkelerin egemenlik haklarını tehdit etmekte ve bölgesel istikrarsızlık riskini artırmaktadır. Tayvan meselesi ise Çin ve ABD arasındaki güç mücadelesinin odak noktalarından biri haline gelmiş, bu durum bölgede olası bir sıcak çatışma riskini gündeme getirmiştir (Olkan, 2021: 32-34). Bu güvenlik sorunlarına rağmen, bölge ülkeleri arasında işbirliği arayışları da dikkat çekmektedir. QUAD ve ASEAN gibi bölgesel işbirliği mekanizmaları, bölgedeki istikrarı sağlamak ve deniz yollarının güvenliğini artırmak için aktif bir rol oynamaktadır. Ayrıca, ABD ve bölgedeki müttefikleri, Çin'in askeri faaliyetlerine karşı ortak tatbikatlar düzenleyerek ve savunma işbirliklerini güçlendirerek bölgesel işbirliğini teşvik etmektedir. Bu girişimler, bölgedeki güvenlik sorunlarını çözmeye yönelik önemli adımlar olarak değerlendirilmektedir (Küçüksolak, 2024: 79-81).

Güney Çin Denizi, stratejik önemi ve zengin doğal kaynakları nedeniyle bölgesel anlaşmazlıkların odağında yer almaktadır. Çin'in bölgedeki adalar üzerinde askeri üsler kurması ve deniz güvenliği iddiaları, uluslararası hukuku ihlal ettiği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Filipinler'in Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne (UNCLOS) başvurmasıyla uluslararası mahkemelerde bu konu tartışılmaya başlanmıştır (Embassy, 2016).

V.ABD'NİN ASYA-PASİFİKTEKİ POLİTİKALARI VE STRATEJİK HAMLELERİ

Soğuk Savaş'tan bu yana ABD, Asya-Pasifik bölgesinde güvenliği sağlamak ve stratejik dengeyi korumak için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Bölgedeki askeri ve ekonomik çıkarlarını korumayı hedefleyen ABD, aynı zamanda Çin'in artan gücüne ve füze teknolojisindeki ilerlemelerine karşı stratejik adımlar atmaktadır. Çin'in Güney Çin Denizi ve Tayvan gibi stratejik bölgelerdeki faaliyetleri, ABD'nin bölgedeki güvenlik politikalarını yakından takip etmesine neden olmuştur. Bu bağlamda ABD, müttefikleriyle işbirliklerini derinleştirmiş ve füze savunma sistemleri, askeri tatbikatlar, diplomatik ilişkiler gibi birçok farklı araçla bölgesel dengeyi sağlamaya çalışmaktadır.

Asya-Pasifik bölgesinde Çin'in artan askeri gücü, Japonya'nın ABD ile güvenlik işbirliğini güçlendirmesine yol açmıştır. Özellikle Japonya, bölgedeki savunma kapasitesini artırmak için ABD ile ortak çalışmalara yönelmiş ve Patriot ile Aegis füze savunma sistemlerini topraklarına konuşlandırmıştır (Akçadağ, 2010: 17). Bu sistemler, Çin'in balistik füze tehditlerine karşı bölgedeki caydırıcılık mekanizmalarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Doğu Çin Denizi'nde Japonya askeri varlığını artırmaya çalışırken, ABD'nin bölgede sahip olduğu askeri üsler stratejik işbirliğinin kritik bir parçasını meydana getirmiştir (İncesu, 2021: 719). Özellikle Okinawa'daki ABD askeri üssü, Çin'in askeri faaliyetlerini sınırlamak için önemli bir caydırıcılık unsuru olarak öne çıkmaktadır. Çin'in son yıllarda gerçekleştirdiği füze denemeleri, Japonya'nın bu caydırıcılık kapasitesini artırma çabalarını hızlandırmıştır. Ayrıca Japonya, Çin'in artan askeri gücüne karşı ABD'nin liderliğinde bölgedeki diğer küresel aktörlerle işbirliğini derinleştirme yolunda adımlar atmaktadır.

ABD'nin Asya-Pasifik stratejisinde Güney Kore, kritik bir müttefik olarak öne çıkmaktadır. ABD'nin Güney Kore'ye konuşlandığı Terminal High Altitude Area Defense (THAAD) füze savunma sistemi (Türkel, 2023: 74), Çin'in balistik füze tehditlerine karşı etkili bir savunma kapasitesi sağlamaktadır. Bu sistem, ABD ile Güney Kore arasındaki güvenlik işbirliğini derinleştirirken, Çin'in bölgedeki etkisine karşı güçlü bir caydırıcı unsur olarak görülmektedir (Snyder, 2021: 89-90). Güney Kore, ekonomik olarak Çin ile ilişkilerini sürdürse de, Kuzey Kore ve Çin'den gelen askeri tehditlere karşı ABD ile stratejik ortaklığını devam ettirmektedir (Green, 2019: 212). Çin'in Asya-Pasifik'te gerçekleştirdiği füze denemelerinin ardından Güney Kore'nin güvenlik endişeleri daha da artmış ve ABD'den ek savunma desteği talep etmesi beklenmektedir (Fravel, 2019: 178). ABD'nin, Güney Kore'ye yeni füze savunma sistemleri sağlaması ve ortak askeri tatbikatları artırması, bölgedeki caydırıcılık kapasitesini güçlendirebilir. ABD-Güney Kore ilişkilerinin derinleşmesi, Çin'in bölgedeki askeri kapasitesine karşı bir denge unsuru olarak görülmektedir. ABD'nin gelecekte Güney Kore ile birlikte gerçekleştireceği füze simülasyonları ve askeri tatbikatlar, Çin'in bölgesel güvenlik üzerindeki etkisini sınırlamak için stratejik bir hamle olacaktır. (Hanayi, 2023).

Asya-Pasifik bölgesinde Çin'in balistik füze denemeleri, ABD-Çin arasındaki stratejik rekabeti yoğunlaştırmıştır. ABD, bu rekabeti dengelemek için Japonya, Avustralya ve Hindistan ile birlikte QUAD (Dörtlülük Güvenlik Diyalogu) iş birliğini güçlendirmiştir. QUAD, Çin'in bölgedeki askeri kapasitesine karşı demokratik ülkelerin işbirliğini artırmayı hedeflemekte ve deniz güvenliğini sağlamaya yönelik stratejiler geliştirmektedir (Küçüksolak, 2024: 78; Medcalf, 2020: 112-113). Çin'in son yıllardaki askeri hamleleri, QUAD üyelerinin bu işbirliğini derinleştirmesine neden olmuştur. ABD, Hint-Pasifik stratejisi kapsamında Güneydoğu Asya ülkeleriyle ilişkilerini de derinleştirmektedir. ASEAN (Güneydoğu Asya Uluslar Birliği) ile yapılan güvenlik işbirlikleri,

Çin'in bölgedeki etkisini azaltmayı hedefleyen önemli adımlardan biridir (Küçüksolak, 2024: 81; Campbell, 2016: 89). Filipinler, Vietnam ve Singapur gibi ülkelerle yapılan anlaşmalar, deniz güvenliği ve füze savunma işbirliklerini kapsamaktadır (Goh, 2013: 145-146).

ABD'nin Asya-Pasifikteki Politikaları ve Stratejik Hamlelerini özetleyen tablo:

Tablo 7. ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisi: Diplomatik, Askerî ve Ekonomik Boyutlarıyla Kapsamlı Yaklaşım

Stratejik Boyut	Politika/İnisiyatif	Hedef/Bölge	Ana Aktör(ler)	Araçlar/Uygulamalar
Diplomatik	Dörtlü Güvenlik Diyalogu (QUAD)	Hint-Pasifik bölgesi	ABD, Japonya, Avustralya, Hindistan	Ortak zirveler ve deklarasyonlar; altyapı finansmanı projeleri; siber güvenlik işbirlikleri; iklim ve enerji projeleri
	ASEAN işbirlikleri	Güneydoğu Asya	ABD, ASEAN Ülkeleri	Güvenlik diyalogları; deniz güvenliği anlaşmaları; bölgesel tatbikatlar
	FOIP (Özgür ve Açık Hint-Pasifik)	Doğu ve Güney Çin Denizi	ABD ve müttefikler	Ortak tatbikatlar (Malabar, Talisman Sabre); serbest seyrüsefer operasyonları (FONOPs)
Askerî	Bölgesel üsler ve konuşlanmalar	Okinawa, Guam, Güney Kore vb.	ABD, Japonya, Güney Kore	Aegis, Patriot, THAAD sistemleri; düzenli deniz ve hava devriyeleri; ortak tatbikat ve eğitim programları
	Füze savunma sistemleri	Japonya, Güney Kore	ABD, Japonya, Güney Kore	Patriot PAC-3, Aegis BMD, THAAD katmanlı savunma sistemi
Ekonomik	Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP)	Asya-Pasifik	ABD ve bölge ülkeleri	Serbest ticaret anlaşmaları; liberal ticaret kuralları
	Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi (IPEF)	Dijital ticaret, tedarik zinciri	ABD ve katılımcılar	Dijital ticaret standartları; tedarik zinciri esnekliği; yeşil enerji işbirlikleri
Güvenlik İkilemi	THAAD konuşlandırması ve Çin'in tepkisi	Güney Kore	ABD, Güney Kore, Çin	Bölgesel ekonomik yaptırımlar; diplomatik protestolar
	Silah satışları (Tayvan)	Tayvan Boğazı	ABD, Tayvan, Çin	Karşılıklı askeri tatbikat artışı; stratejik belirsizlik politikası
Gelecek Vizyonu	Asimetrik kabiliyetlerin entegrasyonu	Bölgesel caydırıcılık	ABD ve müttefikler	Hipersonik füze karşı önlemler; yapay zekâ destekli komuta-kontrol; uzay tabanlı sensör ağları; entegre veri paylaşım sistemleri

Kaynak: (Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.)

A.ABD'nin Caydırıcılık Stratejisi ve Füze Savunma Sistemleri

ABD'nin Asya-Pasifik bölgesindeki caydırıcılık stratejisi, ekonomik, askeri ve diplomatik unsurları entegre eden çok boyutlu bir yaklaşım üzerine inşa edilmiştir. Ekonomik alanda, Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP) girişimi, Çin'in Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) ile artan etkisini dengelemek ve liberal ticaret kurallarını bölgeye entegre etmek amacıyla tasarlanmıştır. Ancak Trump yönetiminin 2017'de TPP'den çekilmesi, ABD'nin bölgesel ekonomik liderlik iddiasını zayıflatarak Çin'e stratejik bir boşluk sağlamıştır (BBC Türkçe, 2017; Green, 2019: 132). Biden yönetimi ise, Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi (IPEF) gibi yeni mekanizmalarla ekonomik iş birliğini yeniden canlandırmayı hedeflemiştir; bu girişim, dijital ticaret standartları, tedarik zinciri direnci ve yeşil enerji alanlarında Çin'in küresel norm oluşturma çabalarına karşı bir alternatif oluşturmayı amaçlamaktadır (Demir, 2020: 240-241; Cha, 2022: 178). ABD, Asya-Pasifik bölgesindeki askeri varlığını sürdürmekte ve müttefikleriyle düzenli olarak ortak askeri tatbikatlar gerçekleştirmektedir. Bu tatbikatlar, bölgesel güvenliği sağlamayı ve Çin'in artan etkisine karşı bir caydırıcılık mekanizması oluşturmayı hedeflemektedir (Anadolu Ajansı, 2023). ABD donanması, Güney Çin Denizi'nde düzenli devriye faaliyetleri gerçekleştirerek serbest ticaret yollarını korumaya yönelik bir politika benimsemiştir (Euronews, 2024).

Askerî boyutta, ABD'nin bölgedeki varlığı, kuşatma (containment) ve caydırıcılık (deterrence) doktrinleri çerçevesinde şekillenmektedir. Özgür ve Açık Hint-Pasifik (FOIP) stratejisi kapsamında, Japonya, Güney Kore ve Avustralya ile düzenlenen "Malabar" ve "Talisman Sabre" gibi ortak tatbikatlar, Çin'in askeri genişlemesine karşı kolektif savunma kapasitesini güçlendirmeyi hedeflemektedir (Anadolu Ajansı, 2023). Özellikle Güney Çin Denizi'nde gerçekleştirilen Özgür Seyrüsefer Operasyonları (FONOPs), uluslararası hukuka

dayalı denizcilik haklarını vurgularken, Çin'in yapay ada inşaları ve tek taraflı egemenlik iddialarına meydan okumaktadır (Euronews, 2024). Ayrıca, Aegis Balistik Füze Savunma Sistemi ve Terminal Yüksek İrtifa Bölge Savunması (THAAD) gibi teknolojiler, Kuzey Kore ve Çin'in balistik füze tehditlerine karşı katmanlı bir savunma ağı oluşturmaktadır. Bu sistemler, ABD'nin "entegre caydırıcılık" yaklaşımının kritik bileşenleri olarak hem nükleer hem de konvansiyonel tehditlere karşı esnek müdahale kabiliyeti sağlamaktadır (Cha, 2022, s. 179).

Diplomatik düzlemde ise ABD, "güç dengesi (balance of power)" ve "kurumsal çok taraflılık" stratejilerini birleştirmektedir. ASEAN Zirveleri, Doğu Asya Zirvesi ve Dörtlü Güvenlik Diyalogu (QUAD) gibi platformlarda artan katılım, Çin'in bölgesel kurumlarda elde ettiği etkiyi dengelemeyi amaçlamaktadır (Anadolu Ajansı, 2020). Özellikle QUAD'ın altyapı finansmanı, siber güvenlik ve iklim değişikliği gibi alanlardaki projeleri, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne (BRI) alternatif olarak sunulmaktadır. Ayrıca, Tayvan Boğazı'ndaki gerilimlerde "stratejik belirsizlik" politikasını sürdüren ABD, Çin'in olası bir işgal girişimine karşı caydırıcılığı askeri belirsizlikle pekiştirmektedir (Green, 2019, s. 135). Ancak ABD'nin bu politikaları, güvenlik ikilemi (security dilemma) riskini beraberinde getirmektedir. Örneğin, Güney Kore'ye konuşlandırılan THAAD sistemleri, Çin tarafından bölgesel istikrarı tehdit eden bir unsur olarak algılanmış ve Pekin'in Seul'e ekonomik yaptırımlar uygulamasına yol açmıştır (Demir, 2020, s. 241). Benzer şekilde, ABD'nin Tayvan'a yönelik silah satışları, Çin'in askeri tatbikatlarını artırmasına ve Tayvan Boğazı'nda gerilimi tırmandırmasına neden olmuştur.

ABD'nin Asya-Pasifik'teki stratejisi, ekonomik, askeri ve diplomatik araçların sinerjik kullanımına dayanan "bütünleşik caydırıcılık" modelini yansıtmaktadır. Ancak Çin'in hipersonik füzeler ve yapay zekâ destekli savunma sistemleri gibi asimetrik kabiliyetler geliştirmesi, ABD'nin geleneksel üstünlüğünü sorgulatmaktadır. Bu bağlamda, uzay tabanlı sensörler ve yapay zekâ ile entegre komuta-kontrol sistemleri, gelecekteki caydırıcılık stratejilerinin temelini oluşturacak gibi görünmektedir. Fakat bölgesel istikrarın sağlanması, ancak şeffaf diyalog mekanizmaları ve kriz yönetimi protokolleriyle mümkün olabilecektir.

VI. FÜZE FIRLATMASININ ULUSLARARASI DÜZEN ÜZERİNDEKİ SEMBOLİK ETKİSİ

Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde gerçekleştirdiği füze fırlatma eylemi, salt askeri kapasite gösteriminin ötesinde, uluslararası sistemin yeniden şekillenmesine ilişkin sembolik anlamlar taşıyan stratejik bir araç niteliği taşımaktadır. Söz konusu eylem, Çin'in askeri gücünü ve küresel ölçekteki stratejik hedeflerini meşrulaştırma çabasının yanı sıra, uluslararası düzen içerisindeki liderlik iddialarını vurgulayan bir enstrüman olarak işlev görmektedir (Doshi, 2021: 89-90). Bu hamle, özellikle ABD ve müttefiklerine yönelik bir güç projeksiyonu olarak algılanmakta ve büyük güç rekabetinin simgesel bir tezahürü olarak yorumlanmaktadır (Friedberg, 2022: 203). Aynı zamanda, Çin'in mevcut uluslararası sistemdeki konumunu yeniden tanımlama ve bu sistemin revizyonuna yönelik beklentilerini kodlayan bir mesaj niteliği taşıdığı öne sürülmektedir. Füze denemeleri, devletin ulusal çıkarlarını ve güvenlik paradigmasını savunma konusundaki asimetrik kararlılığını küresel aktörlere tebliğ etme işlevi de üstlenmektedir (Fravel, 2019: 112). Bu tür askeri demonstrasyonlar, bölgesel güvenlik parametrelerini yeniden konfigüre etmenin ötesinde, küresel ölçekte stratejik denge hesaplamalarını da manipüle eden bir dinamik olarak işlev görmektedir (Doshi, 2021: 95). Nitekim Çin, bu eylemler aracılığıyla askeri-politik arenada kendini hegemonik bir aktör olarak konumlandırma çabasını sürdürmekte ve uluslararası topluma, Asya-Pasifik coğrafyasının kontrolünün kendi jeopolitik etki alanı içerisinde olduğuna dair kodlanmış bir retorik sunmaktadır (Friedberg, 2022: 210-211).

Çin'in Pasifik Okyanusu'na gerçekleştirdiği kıtalararası balistik füze (ICBM) testi, yaklaşık 12.000 kilometrelik menziliyle ABD anakarasını hedef alabilme kapasitesini somutlaştıran bir nitelik taşımıştır (Aytekin, 2024). Bu deneme, Çin'in nükleer caydırıcılık yeteneklerinin evrimini simgeleyen ve uluslararası güvenlik mimarisinde yeni bir parametre oluşturan stratejik bir adım olarak değerlendirilmiştir. Çin Savunma Bakanlığı'nın testi "rutin bir eğitim tatbikatı" olarak tanımlamasına rağmen, eylemin zamanlaması, coğrafi kapsamı ve teknik özellikleri, küresel aktörlere yönelik kasıtlı bir sinyalizasyon mekanizması olarak analiz edilmektedir. Bu bağlamda, söz konusu testin yalnızca operasyonel hazırlıkla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda Çin'in askeri teknolojiye ilerlemelerini ve asimetrik tehdit kapasitesini vurgulayan bir araç olduğu savunulmaktadır.

Füze denemesi, Çin'in askeri teknoloji alanında kaydedilen ilerlemelerin küresel güvenlik paradigmaları üzerindeki dönüştürücü etkisini de ortaya koymaktadır. Gelişmiş balistik füze sistemleri, devletin hem bölgesel hem de küresel ölçekte askeri projeksiyon kabiliyetini artırmış ve bu durum, ABD başta olmak üzere diğer büyük güçlerin stratejik doktrinlerini revize etme zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Özellikle ABD'nin müttefikleriyle gerçekleştirdiği askeri tatbikatlar, savunma altyapılarının modernizasyonu ve balistik füze savunma sistemlerinin geliştirilmesi gibi adımlar, Çin'in bu tür teknolojik yeniliklere verdiği tepkilerin bir sonucu olarak şekillenmektedir. Bununla birlikte, bu gelişmeler, uluslararası sistemdeki güç dağılımının yeniden müzakere edildiği ve askeri teknolojinin jeopolitik rekabette merkezi bir role evrildiği bir dönemin habercisi olarak okunmaktadır.

Çin'in füze testleri, yalnızca askeri bir kapasite gösterisi değil, aynı zamanda küresel düzende meydana gelen paradigmatik kaymaların somut bir ifadesi olarak ele alınmalıdır. Çin, bu tür eylemlerle ABD'ye ve müttefiklerine, bölgedeki varlığını kabul ettirmeye yönelik net bir mesaj vermektedir. Örneğin, 2023 yılında Çin'in DF-17 hipersonik füze denemesi, bu tür teknolojilerin ABD'nin mevcut savunma sistemlerini aşma potansiyelini göstermiş ve bölgesel güç dengesini sorgulatmıştır. Tayvan gibi hassas konularda artan gerilimler göz önüne alındığında, bu denemeler, Çin'in stratejik kararlılığını ve bu tür konulardaki hassasiyetini açıkça göstermektedir. Örneğin, 2022'de Tayvan Boğazı'na yakın bir bölgede gerçekleştirilen füze testleri, Çin'in "bir ulus, iki sistem" politikasını askeri güçle destekleme niyetini ortaya koymuştur. Bu denemeler aynı zamanda, Çin'in Asya-Pasifik'teki egemenlik iddialarını pekiştirmeye yönelik bir strateji olarak da değerlendirilebilir (Euronews, 2024). Özellikle Güney Çin Denizi ve Tayvan Boğazı gibi bölgelerdeki askeri hareketlilik, Çin'in bu tür bölgelerde tartışmasız bir liderlik hedeflediğini ortaya koymaktadır (Üngör, 2024: 94-95). Örneğin, 2021'de Güney Çin Denizi'nde yapay adalara yerleştirilen füze sistemleri, Çin'in bölgedeki askeri varlığını kalıcı hale getirme stratejisinin bir parçasıdır. Füze denemesi, bu stratejik hedeflerin bir göstergesi olarak uluslararası alanda dikkat çekmiştir. Örneğin, 2023'te Japonya ve Güney Kore'nin Çin'in füze testlerine karşı ortak bir askeri tatbikat düzenlemesi, bölgesel güvenlik endişelerini yansıtmaktadır.

Çin, askeri teknoloji ve kapasite açısından ABD ile rekabet edebilecek düzeyde olduğunu bu tür hamlelerle göstermektedir (Güneş, 2009: 185). Bu durum, Çin'in mevcut uluslararası düzeni yeniden şekillendirme arzusunun bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Küresel liderlik iddiası, yalnızca askeri kapasiteyle sınırlı değildir. Çin, ekonomik ve diplomatik gücünü de kullanarak, uluslararası sistemde daha fazla söz sahibi olmayı hedeflemektedir. Füze denemesi, bu stratejinin bir parçası olarak, Çin'in hem askeri hem de politik alandaki kararlılığını tüm dünyaya duyurduğu bir gösterimdir. Bu bağlamda, Çin'in bu tür hamleleri, sadece bir güç gösterisi değil, aynı zamanda uluslararası toplumda kendi ağırlığını artırma girişimi olarak değerlendirilmektedir.

VII. ULUSLARARASI HUKUK VE ASKERİ YÖNTEMLER ÜZERİNDEKİ ETKİ

Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde gerçekleştirdiği balistik füze denemeleri, uluslararası hukuk düzeni ile askeri stratejiler arasındaki gerilimi somutlaştıran kritik bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Bu denemeler, özellikle Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) kapsamında tanımlanan "uluslararası sularda barışçıl amaçlı kullanım" ilkesini tartışmalı hale getirmiştir. Örneğin, Çin'in Güney Çin Denizi'nde tartışmalı ada zincirleri çevresinde gerçekleştirdiği füze testleri, Filipinler'in 2016 Lahey Tahkim Mahkemesi kararında belirlenen "tarihsel hak" iddialarının geçersizliğine rağmen devam etmekte ve bölgesel hukuk normlarını zorlamaktadır (UNCLOS, 1982, Madde 301; ICJ, 2016). Askeri açıdan ise, hipersonik balistik füzelerin geliştirilmesi, geleneksel füze savunma sistemlerini (örneğin, ABD'nin Aegis veya THAAD sistemleri) etkisiz kılarak caydırıcılık paradigmasını yeniden şekillendirmekte ve Çin'in "aktif savunma" doktrininin ofansif yönünü ortaya koymaktadır. Bu durum, Hindistan'ın Agni-V füzelerini operasyonel hale getirmesi veya Japonya'nın uzay tabanlı erken uyarı sistemlerine yatırım yapması gibi karşı tedbirleri tetikleyerek bölgesel silahlanma dinamiklerini hızlandırmaktadır (Khan, 2024). Uluslararası toplumun tepkisi ise, BM Güvenlik Konseyi'nin 2231 sayılı kararı gibi mekanizmaların İran'a uygulanan füze teknolojisi kısıtlamalarına benzer şekilde, Çin'in balistik füze testlerinin kapsamının sınırlandırılması yönünde çağrılarla kendini göstermektedir (UNSC, 2015). Ancak Çin'in BM daimi üyeliği ve veto yetkisi, bu tür yaptırımların uygulanabilirliğini zorlaştırmakta; bu da Silahların Kontrolü Antlaşması (ATT) gibi çok taraflı rejimlerin etkinliğini sorgulatmaktadır (Garcia, 2019: 112). Çin'in füze denemeleri, uluslararası hukukun uygulanmasındaki asimetrisi ve devletlerin "güvenlik özerkliği" ile küresel istikrar arasındaki denge arayışını yansıtan karmaşık bir etkileşim alanı oluşturmaktadır. (Yıldırım, 2019: 211).

Denemenin gerçekleştirilmesi, Asya-Pasifik bölgesinde silahlanma yarışını hızlandırmış, bölgedeki ülkelerin (ör. Japonya, Güney Kore, Avustralya) savunma stratejilerini yeniden şekillendirmesine yol açmıştır. Bu durum, bölgesel istikrarın yanı sıra uluslararası güvenlik düzeninde de yeni dinamiklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle ABD ve müttefikleri, Çin'in artan askeri kapasitesine karşı yeni stratejik önlemler alırken, bölgesel işbirliği mekanizmaları (QUAD, AUKUS vb.) güçlendirilmiştir. Füze denemesi, aynı zamanda uluslararası hukuk ve normlar açısından tartışmalara yol açmıştır. Çin, gerçekleştirdiği bu denemeyi ulusal savunma kapasitesinin artırılması olarak savunurken, uluslararası toplumda bu tür hamlelerin mevcut norm ve hukuki düzenlemeleri ihlal ettiği yönünde eleştiriler mevcuttur. Bu durum, askeri güç gösterilerinin sadece askeri alanla sınırlı kalmayıp, uluslararası düzenin geleceğini etkileyen politik ve hukuki sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır.

A. Uluslararası Toplumun Tepkisi ve Denetim Mekanizmaları

Uluslararası toplum, Çin'in balistik füze denemelerine karşı ciddi endişeler taşımaktadır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, bu tür eylemlerin bölgesel ve küresel güvenlik üzerindeki etkilerini tartışmış ve Çin'e daha fazla şeffaflık çağrısında bulunmuştur. Örneğin, 2023 yılında BM Güvenlik Konseyi'nin Çin'in DF-41

kıtalararası balistik füze testi üzerine yaptığı toplantı, bu tür denemelerin nükleer silahların yayılmasını teşvik edebileceği yönündeki endişeleri gündeme getirmiştir (Sarı, 2024). Ayrıca, diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlar, Çin'in askeri faaliyetlerini denetlemek ve uluslararası normlara uygunluğunu sağlamak için daha sıkı mekanizmalar geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA), Çin'in füze teknolojisi geliştirme süreçlerinde nükleer malzeme kullanımına dair daha fazla bilgi talep etmiştir. Bu bağlamda, ABD ve müttefikleri, Çin'in askeri faaliyetlerine karşı dengeleyici bir mekanizma oluşturmak için bölgesel güvenlik işbirliklerini artırmaktadır. Örneğin, 2022'de ABD, Japonya ve Avustralya arasında imzalanan "Trilateral Security Partnership" (Sanjaya, 2024) (AUKUS), Çin'in balistik füze tehditlerine karşı ortak bir savunma stratejisi geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Hindistan'ın "QUAD" (ABD, Japonya, Avustralya) girişimi kapsamında füze savunma sistemlerine yaptığı yatırımlar, Çin'in askeri genişlemesine karşı bölgesel bir denge oluşturma çabalarını yansıtmaktadır. Bu tür iş birlikleri, Çin'in askeri faaliyetlerinin uluslararası güvenlik üzerindeki etkilerini hafifletmeyi hedeflemektedir.

VIII.SONUÇ

Bu çalışma, Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde gerçekleştirdiği balistik füze denemesini, askeri modernizasyon sürecinin ve küresel liderlik iddiasının bir yansıması olarak ele alınmıştır. Araştırmanın bulguları, Çin'in sadece bölgesel bir güç gösterisinde bulunmadığını, aynı zamanda uluslararası güvenlik düzeninde yeniden yapılandırıcı bir aktör olma stratejisini benimsediğini ortaya koymaktadır. Çin'in teknolojik altyapısını ve savunma kapasitesini artırma yönündeki çabaları; hem askeri hem de politik arenada rakip güçler üzerinde caydırıcı etki yaratırken, bölgedeki silahlanma yarışını hızlandırarak güvenlik ortamında ciddi dönüşümlere yol açmaktadır.

Gerçekleştirilen füze denemesi, Çin'in "aktif savunma" doktrini kapsamında geliştirdiği yeni nesil silah sistemlerinin test edilmesi ve uluslararası arenada güç dengelerinin yeniden tartışılmasına neden olması bakımından kritik bir dönüm noktasıdır. Tartışma; Çin'in Asya-Pasifik bölgesinde gerçekleştirdiği balistik füze denemeleri ve askeri modernizasyon sürecini uluslararası ilişkiler teorilerinin üç farklı perspektifiyle açıklamaya olanak tanımaktadır:

Realist yaklaşım çerçevesinde devletler, uluslararası sistemin anarşik doğası içinde kendi güvenliklerini sağlamak ve güçlerini artırmak amacıyla stratejik hamleler yaparlar. Çin'in askeri kapasitesini artırarak bölgesel üstünlük sağlamaya çalışması, güç gösterisi niteliğinde olup, rakip devletler üzerinde caydırıcılık etkisi yaratmayı hedeflemektedir. Bu durum, Çin'in askeri modernizasyonuna dayalı olarak güç dengesinde belirleyici bir aktör haline gelme çabasını ve ABD ile müttefiklerinin bu artışı dengelemek için geliştirdiği stratejik tepkileri ortaya koymaktadır.

Liberal perspektif ise uluslararası ilişkilerde devletlerin birbirleriyle kurdukları işbirliği, uluslararası kurumların ve normların rolünü vurgular. Makalede, Çin'in füze denemelerinin uluslararası hukukun ve normların uygulanabilirliği çerçevesinde tartışılması, bu tür askeri hamlelerin yalnızca güç gösterisi olarak değil, aynı zamanda uluslararası toplumda güvenlik işbirliği ve şeffaflık taleplerine yol açtığını göstermektedir. ABD, Japonya, Güney Kore gibi aktörlerin ortak askeri tatbikatlar ve savunma sistemleri geliştirme çabaları, uluslararası normların ve kurumların güç dengeleri üzerinde düzenleyici etkisinin altını çizmektedir. Böylece, devletler arasındaki rekabetin yanı sıra işbirliğine dayalı yapılar, uluslararası güvenliğin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Güç dengesi teorisi ise uluslararası sistemde devletlerin davranışlarının, sahip oldukları güç miktarları ve bu gücün dağılımıyla yakından ilişkili olduğunu öne sürer. Çin'in askeri modernizasyonu ve balistik füze denemeleri, bölgedeki mevcut güç dengesini değiştirme potansiyeline sahip stratejik hamleler olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, Çin'in A2/AD (Erişimi Engelleme/Bölgeden Red) doktriniyle geliştirdiği silah sistemleri, rakip güçlerin operasyonel etkinliğini azaltma amacı güderken, ABD ve müttefikleri tarafından da güç dengesini yeniden tesis etme yönünde çeşitli stratejik önlemlerin alınmasına neden olmuştur. Bu durum, uluslararası ilişkilerde güç dengesinin korunması ve yeniden yapılandırılması çabalarının, devletlerin kendi güvenliklerini sağlama stratejileriyle nasıl örtüştüğünü göstermektedir.

Çin'in artan askeri kapasitesi ve A2/AD stratejisinin Asya-Pasifik bölgesinde mevcut güç dengelerini yeniden şekillendirmesi, bölgesel güvenlik mimarisinde önemli dönüşümlere yol açmaktadır. Bu çerçevede, Tayvan üzerinde uygulanabilecek sınırlı askeri operasyon senaryoları, Çin'in askeri baskısını artırması durumunda ABD ve QUAD ülkeleri tarafından doğrudan müdahale imkanı yaratabilecek niteliktedir; örneğin, ABD ve Japonya'nın bölgeye uygulayabileceği hava-deniz ablukası, Çin'in bölgede kurduğu deniz üstünlüğüne karşı caydırıcı bir unsur olarak değerlendirilebilir. Buna paralel olarak, AUKUS'un nükleer denizaltı projeleri, Çin'in denizaltı operasyonları üzerindeki hakimiyetini kırmayı hedefleyerek askeri dengenin yeniden tanziminde belirleyici rol oynamaktadır. QUAD ittifakının Hint-Pasifik bölgesinde altyapı, siber güvenlik ve askeri işbirliğini artırarak Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne alternatif bir güç merkezi oluşturma yönündeki stratejileri, bölgedeki etkilerin yeniden dağılımında kritik bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır; örneğin, Hindistan'ın Malabar

tatbikatlarını genişleterek Hint Okyanusu'nda Çin'in deniz lojistiğine yönelik baskıyı artırması, bu stratejinin somut bir uygulaması olarak görülebilir. Ayrıca, AUKUS çerçevesinde geliştirilen nükleer denizaltılar ve hipersonik silah sistemleri, Çin'in A2/AD "kabuğunu" zayıflatacak teknolojik üstünlük mücadelesinin önemli araçları arasında yer almaktadır; Avustralya tabanlı denizaltı konuşlandırmalarının Güney Çin Denizi'nde Çin'in yapay adalarını izleme işlevi, bu stratejinin pratik yansımalarını ortaya koymaktadır. Diğer yandan, Çin'in siber saldırılar ve dezenformasyon kampanyaları yoluyla Tayvan veya ASEAN ülkeleri üzerinde yaratabileceği hibrit savaş ve siber çatışma riskleri, bölgesel güvenlik stratejilerini daha da karmaşık hale getirmektedir; böyle durumlarda, QUAD'un ortak siber savunma ağı kurulması ve NATO ile bilgi paylaşımının artırılması, kritik altyapıların korunmasına yönelik atılımlar arasında değerlendirilebilir.

Ekonomik alanda ise, Çin'in nadir toprak metalleri ve tedarik zincirleri üzerinden uygulayabileceği baskıya karşı, QUAD ülkelerinin kendi tedarik zincirlerini geliştirerek ekonomik bağımlılığı azaltma stratejileri ön plana çıkmaktadır; bu bağlamda, nadir toprak metalleri ve yarı iletken sektörlerinde kendi kendine yeterlilik sağlama çabaları ve alternatif tedarik zincirlerinin oluşturulması, stratejik bağımsızlık açısından önemli adımlar olarak değerlendirilebilir.

Diplomasinin ve kültürel yumuşak gücün ise, Çin'in Uygur ve Hong Kong politikalarını uluslararası platformlarda sorgulama, medya vasıtasıyla demokrasi vurgusu yapma ve eğitim alanında QUAD üniversiteleri arasında STEM odaklı değişim programları başlatma gibi uygulamalarla desteklenmesi, bölgesel ve küresel dengelerin sağlanmasında stratejik önem taşımaktadır. Bu kapsamda, politika yapıcılar açısından ittifakların güçlendirilmesi, siber savunma ve deniz güvenliği alanlarında NATO-QUAD ortak tatbikatlarının düzenlenmesi; AUKUS'un teknoloji odaklı genişletilmesi ve yapay zekâ ile kuantum hesaplama projelerine yatırım yapılması; hipersonik silah projelerinin hızlandırılması; uzay ve siber yeteneklerin geliştirilmesi; ASEAN ülkelerine askeri eğitim ve teçhizat desteği sağlanması; Tayvan'a savunma sistemlerinin satışının artırılması ve stratejik belirsizlik politikasının netleştirilmesi gibi önlemler kritik rol oynamaktadır. Ayrıca, ekonomik alanda, kritik kaynakların işlenmesi için ortak tesislerin kurulması, güvenilir partnerler ağı oluşturarak Çin'e olan bağımlılığın azaltılması; diplomasi ve kültürel işbirlikleri yoluyla ise, halk diplomasisinin etkin kullanılması, eğitim ve akademik işbirliklerinin geliştirilmesi, Çin'in teknolojik sızıntılarını engellemeye yönelik çalışmalar da dikkat çekmektedir.

En olası senaryodan hareketle, Çin'in Tayvan'da hibrit işgal uygulamaları (siber saldırı ile deniz ablukası) denemesi durumunda, QUAD ve AUKUS ittifaklarının caydırıcılığı artırmaya yönelik stratejiler geliştirmesi elzem iken, aynı zamanda Çin'in ekonomik gücünü kullanarak ASEAN ülkeleriyle ilişki ağını genişletme olasılığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu riskin azaltılması için, askeri, ekonomik ve teknolojik alanlarda oluşturulacak "üçlü denge" stratejisi kapsamında alternatif ekonomik modeller ve savunma politikalarının teşvik edilmesi önerilmektedir. Kaynaklar, mevcut askeri stratejilerin değerlendirilmesi ve bölgesel güç dinamiklerinin analiz edilmesi açısından Krepinevich'in A2/AD teorisi, Sarıaslan'ın Çin-Rusya iş birliği değerlendirmeleri, ABD Savunma Bakanlığı'nın 2022 raporu hibrit savaş dinamikleri üzerine yapılan çalışmalarla desteklenmektedir.

Makaledeki analizler, Çin'in askeri hamlelerini açıklamada realizmin devletlerin güç ve güvenlik arayışına vurgu yaparken, liberal yaklaşım uluslararası işbirliği, normlar ve hukukun önemini öne çıkarmakta; güç dengesi teorisi ise devletlerin askeri ve stratejik kapasite artışlarının, bölgesel ve küresel güç dağılımını nasıl etkilediğini gözler önüne sermektedir. Özellikle üç teorik perspektif, Çin'in balistik füze denemelerinin hem bölgesel istikrar hem de uluslararası güvenlik dinamikleri üzerindeki etkilerini anlamada birbirini tamamlayan analiz araçları sunmaktadır. Ayrıca Çin'in gerçekleştirdiği balistik füze denemesi, ülkenin askeri modernizasyon sürecinin somut bir göstergesi olmasının ötesinde, uluslararası sistemdeki güç ilişkilerini ve normatif çerçeveyi yeniden sorgulatmaktadır. Bu gelişme, hem bölgesel istikrarın hem de uluslararası güvenliğin geleceğine yönelik belirsizlikleri artırırken, büyük güçler arasındaki stratejik rekabetin daha da derinleşmesine zemin hazırlamaktadır. Araştırmanın ışığında, uluslararası toplumun bu tür hamlelere karşı daha şeffaf, işbirliğine dayalı ve normatif düzenlemelerle desteklenen mekanizmalar geliştirmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Gelecekteki çalışmaların, Çin'in askeri teknolojilerindeki ilerlemelerinin uzun vadeli etkilerini ve bu sürecin uluslararası ilişkiler dinamikleri üzerindeki yansımalarını daha detaylı incelemesi, konunun anlaşılması açısından önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçadağ, E. (2010). Yumuşak Güç Japonya'nın Sert Güç Arayışları. *Bilge Strateji*, 2(3), 1-28.
- Alım, E. (2021). Hipersonik Füzeler ve Stratejik İstikrar: Rusya-ABD İlişkileri Üzerine Bir İnceleme. *Savunma Bilimleri Dergisi*, (39), 137-177.
- Anadolu Ajansı (2020). *ABD Çin'e karşı Hint-Pasifik ülkeleriyle ilişkilerini giderek güçlendiriyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-cine-karsi-hint-pasifik-ulkeleriyle-iliskilerini-giderek-guclendiriyor/2023103>. (22.12.2024).

- Anadolu Ajansı (2023). ABD ve AB, Çin'e karşı ortak deniz tatbikatı yaptı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-ve-ab-cin-e-karsi-ortak-deniz-tatbikati-yapti/2855146>. (20.11.2024).
- Ardil, C. (2021). Neutrosophic Multiple Criteria Decision-Making Analysis Method for Selecting Stealth Fighter Aircraft.
- Aronstein, D. C., & Piccirillo, A. C. (1997). Have blue and the f-117a: evolution of the "stealth fighter". *AIAA. International Journal of Aerospace and Mechanical Engineering*, 15(10), 459-463.
- Aytekin E. (2024). Çin, kıtalararası balistik füze test etti. Sahte savaş başlığı taşıyan kıtalararası balistik füze, Pasifik Okyanusu açıklarına fırlatıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-kitalararasi-balistik-fuze-test-etti/3340619>. (11.12.2024).
- Babahanoglu, V. (2024). ABD-Çin Rekabetinin Saldırgan Realist Perspektiften Analizi: Güney Çin Denizi'nde Jeopolitik Çatışma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(1), 356-371.
- BBC Türkçe (2012). ABD ile Japonya'dan yeni füze sistemi. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/09/120917_japan_us_missile. (20.11.2024).
- BBC Türkçe (2017). Trump ABD'yi Trans Pasifik İşbirliği Anlaşması'ndan çekiyor. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38723062>. (13.12.2024).
- BBC Türkçe (2021). AUKUS Paketi: Çin; ABD, İngiltere ve Avustralya'nın savunma anlaşmasına 'Büyük sorumsuzluk' diyerek tepki gösterdi. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58579603>. (21.12.2024).
- Bull, H. (1977). *The anarchical society: A study of order in world politics*. Columbia University Press.
- Campbell, K. M. (2016). *The pivot: The future of American statecraft in Asia*. Twelve.
- Cha, V. D. (2022). *Powerplay: The origins of the American alliance system in Asia*. Princeton University Press.
- Christensen, T. J. (2006). Fostering stability or creating a monster? The rise of China and U.S. policy toward East Asia. *International Security*, 31(1), 81-126.
- Claude, I. L. (1962). *Power and international relations*. Random House.
- Cordesman, A. H., & Kendall, J. (2016). *Chinese strategy and military modernization in 2016: A comparative analysis*. Center for Strategic and International Studies.
- Cumhuriyet. (2024). Çin, kıtalararası balistik füze test etti. <https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/cin-kitalararasi-balistik-fuze-test-etti-2251133>. (11.04.2025).
- Çevirme, A., & Asal, U. Y. (2024). Savaşın değişen yapısı ve yeni nesil silah teknolojileri: Hipersonik silahlar üzerine bir inceleme. 2(3), 1-16. <https://doi.org/10.62101/iticudisticaretdergisi.1468210>.
- Çifçi, O. (2024). Yapay Zekâ Ve Silahlanma Yarışı: ABD Ve Çin Arasındaki Güç Dengesinin Değişen Dinamikleri. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 12(2), 175-200. <https://doi.org/10.14782/marmarasbd.1436516>.
- Çokgüçlü, Y. (2022). Asya pasifik ve Hint pasifik'te ABD öncülüğünde geliştirilen ittifakların (Aukus-The Quad) ABD-Çin ilişkilerine etkisi. *International Journal of Social Sciences*.
- Demir, E. (2020). ABD'nin Biden dönemi Çin Politikası: Asya'ya Dönüş 2.0? *Cappadocia Journal of Area Studies*, 2(2), 232-248. <https://doi.org/10.38154/cjas.49>.
- Doğan, F., & Nebican, N. (2024). Xi Jinping dönemi Çin'in Latin Amerika politikası. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 321-339. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1384963>.
- Doshi, R. (2021). *The long game: China's grand strategy to displace American order*. Oxford University Press.
- Doyle, M. W. (1986). Liberalism and world politics. *American Political Science Review*, 80(4), 1151-1169. <https://doi.org/10.2307/1960861>.
- Embassy (2016). Çin'in Türkiye Büyükelçisi Yu Hongyang: "Güney Çin Denizi anlaşmazlığı müzakere ile çözülür." http://tr.china-embassy.gov.cn/tur/sgxw/201606/t20160621_9617172.htm. (18.09.2024).
- Erickson, A. S. (2017). *China's naval shipbuilding: Progress and challenges*. Naval Institute Press.

Euronews (2022). *Pasifik'te Çin nüfuzuna karşı Avustralya ve Japonya'dan 'tarihi' savunma anlaşması*. <https://tr.euronews.com/2022/01/06/pasifik-te-cin-nufuzuna-kars-avustralya-ve-japonya-dan-tarihi-savunma-anlasmasi>. (20.12.2024).

Euronews (2024). *ABD ile gerilim tırmanırken Çin, Pasifik Okyanusu'nda kıtalararası balistik füze denemesi yaptı*. <https://tr.euronews.com/2024/09/25/abd-ile-gerilim-tirmanirken-cin-pasifik-okyanusunda-kitalararasi-balistik-fuze-denemesi-ya>. (20.11.2024).

Euronews (2024). *Çin ordusu: ABD savaş gemisini Güney Çin Denizi'nden çıkardık*. <https://tr.euronews.com/2024/05/10/cin-ordusu-abd-savas-gemisini-guney-cin-denizinden-cikardik>. (21.12.2024).

Financial Times. (2021). *Çin'in hipersonik füze denemesi*. <https://www.sabah.com.tr/dunya/cinden-abdyi-soke-eden-hipersonik-fuze-hamlesi-haberleri-bile-olmadi-5708297>. (10.04.2025).

Fisher, R. D. (2008). *China's military modernization: Building for regional and global reach*. Praeger.

Franceschet, A. (2002). *Kant and liberal internationalism: Sovereignty, justice and global reform*. Palgrave Macmillan.

Fravel, M. T. (2019). *Active defense: China's military strategy since 1949*. Princeton University Press.

Friedberg, A. L. (2022). *Getting China wrong: The illusions of engagement*. Cambridge University Press.

Garcia, D. (2019). *The arms trade treaty: A commentary*. Oxford University Press.

Glaser, C. L. (2011). Why unipolarity doesn't matter (much). *Cambridge Review of International Affairs*, 24(2), 135-147.

Goh, E. (2013). *The struggle for order: Hegemony, hierarchy, and transition in post-Cold War East Asia*. Oxford University Press.

Green, M. J. (2019). *By more than providence: Grand strategy and American power in the Asia Pacific since 1783*. Columbia University Press.

Gulick, E. V. (1955). *Europe's classical balance of power*. W. W. Norton & Company.

Güneş, E. (2009). Yeni Yüzyıldaki Çin-Amerika Rekabeti. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 3(6), 175-188.

Heginbotham, E., Nixon, M., Morgan, F. E., Heim, J. L., Hagen, J., Li, S., Engstrom, J., Libicki, M. C., DeLuca, P., Shlapak, D. A., Frelinger, D. R., Laird, B., Brady, K., & Morris, L. J. (2017). *The U.S.-China military scorecard: Forces, geography, and the evolving balance of power, 1996-2017*. RAND Corporation.

International Court of Justice (ICJ). (2016). *The South China Sea Arbitration (Philippines v. China)*.

İslam, M. N. (2019). Güç, strateji ve potansiyeller: Çin ordusunun temel yetenekleri ve unsurları üzerine bir inceleme. *Cappadocia Journal of Area Studies*, 1(1), 100-110.

İşbilen, S. (2021). AB'nin güvenlik endişelerinden NATO ve AUKUS'un etkileri. *Cappadocia Journal of Area Studies*, 3(2), 216-229.

İncesu, A. (2021). Doğu Çin Denizi'nde Güç Mücadelesi: Senkaku/Diaoyu Adaları. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 699-737.

Jervis, R. (1978). Cooperation under the security dilemma. *World Politics*, 30(2), 167-214.

Kalkan Küçüksolak, Ö. (2024). Deniz Güvenliğinde Minilateral İşbirliği Arayışları. *Deniz Araştırmaları ve Mavi Strateji Dergisi* (3), 71-85.

Kania, E. B. (2020). 'AI Weapons' in China's Military Innovation. *Brookings Institution*, April, 3.

Kant, I. (1795). *Perpetual peace: A philosophical sketch*. J. H. Füssli.

Kasım, K. (2024). Güney Çin Denizi Sorunlarının Bölgesel ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri. *International Journal of Politics and Security*, 6(1), 22-37.

Kaya, Z. Ö. (2024). Çin Dış Politikasında Lider Profilleri ve Algılarının Karşılaştırmalı Analizi. *Uluslararası İlişkiler ve Politika Dergisi*, 4(2), 157-167.

Keohane, R. O. (1984). *Hegemonya sonrası: Dünya ekonomi politikasında iş birliği ve uyumsuzluk*. Princeton University Press.

- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). *Power and interdependence: World politics in transition*. Little, Brown.
- Keyvan, Ö. Z. (2023). Caydırıcılık Teorisi bağlamında Çin'in Kuzey Kore nükleer politikalarına bakışı. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(34), 260-282.
- Khan, A. M. (2024). India's Agni-V test: Implications for regional strategic stability. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2024/03/indias-agni-v-test-implications-for-regional-strategic-stability/>. (22.03.2025).
- Kişi, E. (2023). Uzak Doğu'nun Kadim Meselesi: Tarihi ve Siyasi Yönleriyle "Çin-Tayvan Sorunu. *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(13), 39-53.
- Krepinevich, A. F. (2010). *Why AirSea Battle?* Center for Strategic and Budgetary Assessments.
- Krepinevich, A. F. (2021). *Maritime competition in a mature precision-strike regime*. Naval Institute Press.
- Kristensen, H. M., & Korda, M. (2020). Chinese nuclear forces, 2020. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 76(6), 443-457.
- Lewis, J. (2017). China's DF-21D anti-ship ballistic missile (ASBM): An operational assessment. *Missile Defense, Space, & Intelligence Studies*, 3(1), 31-48.
- Locke, J. (1689). *Treatise on Two Governments*. London: A. Millar.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W.W. Norton & Company.
- Mearsheimer, J. J. (2021). The inevitable rivalry: America, China, and the tragedy of great-power politics. *Foreign Affairs*, 100(6), 48-58.
- Medcalf, R. (2020). *Contest for the Indo-Pacific: Why China won't map the future*. La Trobe University Press.
- Missile Defense Project. (2020). DF-26 (Dong Feng-26). *Missile Threat, Center for Strategic and International Studies*. <https://missilethreat.csis.org/missile/dong-feng-26-df-26/>. (10.04.2025).
- Missile Defense Project. (2021). DF-41 (Dong Feng-41 / CSS-X-20). *Missile Threat, Center for Strategic and International Studies*. <https://missilethreat.csis.org/missile/df-41/>. (10.04.2025).
- Morgenthau, H. J. (1948). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. Alfred A. Knopf.
- O'Rourke, R. (2024). *China's naval modernization: Implications for U.S. Navy capabilities*. Congressional Research Service. <https://www.congress.gov/crs-product/RL33153>. (15.03.2025).
- Olkan, K. B. (2021). Çin-ABD ilişkilerinde güvenlik ikilemi: Tayvan sorunu. *Journal of Business Innovation and Governance*, 4(1), 27-41.
- Hanayi, Ö. (2023). *Günümüzde Çin-Kuzey Kore İlişkileri: Kore Yarımadası Gerilimi Örneği*. <https://www.eurasian-research.org/publication/gunumuzde-cin-kuzey-kore-iliskileri-kore-yarimadasi-gerilimi-ornegi/?lang=tr>. (23.10.2024).
- Paul, T. V. (2018). *Restraining great powers: Soft balancing from empires to the global era*. Yale University Press.
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Ross, R. S. (2022). US-China relations: From unipolarity to strategic competition. *International Security*, 46(3), 31-57. https://doi.org/10.1162/isec_a_00432.
- Sanjaya, A. (2024). Strategic Partnership in the Context of State Relations in Bilateral, Trilateral, and Multilateral Relations from the Perspective of Indonesia's Maritime Security. *Jurnal Multidisiplin Indonesia*, 3(9), 4327-4335.
- Sarı, İ. (2024). Çin'in Nükleer Stratejisinde Sapma: ABD Kaynaklı Tehdit Algıları ve Garantili Misilleme Arayışı. *İnsan ve Toplum*, 14(2), 1-25.
- Sarıaslan, F. (2019). Türkiye'nin Rusya Federasyonu ile ilişkilerinde ekonominin rolü. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 8(2), 174-216.

SavunmaSanayiST. (2022, 20 Nisan). Çin bombardıman uçağına gemisavar balistik füze entegre etti. <https://www.savunmasanayist.com/cin-bombardiman-ucagina-gemisavar-balistik-fuzesi-entegre-etti/>. (17.12.2024).

SavunmaTR. (2024, 20 Ekim). Balistik füze nedir?. <https://www.savunmatr.com/balistik-fuze-nedir-farklari-nelerdir/>. (10.04.2025).

Schroeder, P. W. (1994). *The transformation of European politics, 1763-1848*. Oxford University Press.

Smith, A. (1776). *The Wealth of Nations*. London: W. Strahan and T. Cadell.

Snyder, S. A. (2021). *South Korea at the crossroads: Autonomy and alliance in an era of rivalry*. Columbia University Press.

Şahin, G. ve Eruçar, S. (2023). Hava Hakimiyet Teori Kapsamında Çin ve Tayvan Hava Kuvvetlerinin Değerlendirilmesi. *Ulusal Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 7(2), 71-86.

Şebin, E., & Akbaş, Z. (2024). Saldırgan realist perspektiften Çin-ABD ilişkileri: 2000'li yıllardan günümüze. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (79), 75-94.

Talmadge, C. (2023). Emerging technology and intra-war escalation risks: Evidence from the Cold War, implications for today. *Journal of Strategic Studies*, 42(6), 1-38.

Thiele, R. (2021). Nineteen technologies in focus. *Hybrid Warfare: Future and Technologies*, 71-123.

Tokatlı, S. G. (2023). Tukidides tuzağı çerçevesinde ABD-Çin rekabetinin analizi: teorik bir değerlendirme. *Akademik Hassasiyetler*, 10(21), 459-481.

TRT (2022). Çin'de füzeleri 15 saniyede tespit eden yeni yapay zekâ teknolojisi. <https://www.trthaber.com/haber/bilim-teknoloji/cinde-fuzeleri-15-saniyede-tespit-eden-yeni-yapay-zeka-teknolojisi-684987.html>. (20.12.2024).

Türkel, S. S. (2023). Güney Kore'nin stratejik kültürü bağlamında Asean ile Bölgesel Güvenlik İlişkileri. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 59-79. <https://doi.org/10.59114/dasad.1284895>.

Türkş, İ. (2021). Baltık Bölgesi'nin Rusya İçin Önemi ve Rusya'nın Baltık Ülkelerine Yönelik Siyasi, Askeri ve Ekonomik Stratejileri. *EURO Politika*, (7), 19-32.

Union of Concerned Scientists. (2023). *China's DF-41 missile: Capabilities and implications*.

United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS). (1982).

United Nations Security Council (UNSC). (2015). *Resolution 2231 (2015)*.

USTR. (2023). *US-China trade relations*. <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china>. (10.04.2025).

Üngör, Ç. (2024). Bölge Uzmanı İle Söyleşi/Çin Dış Politikasını Anlamak. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 91-101.

Vural, Ç., & Aydın, H. (2019). Dolar Diplomasisi ve Borç Tuzağı Diplomasisi: ABD Ve Çin Örneklerinin Karşılaştırılması. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 174-194.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Addison-Wesley.

Waltz, K. N. (2012). Why Iran should get the bomb: Nuclear balancing would stabilize the Middle East. *Foreign Affairs*, 91(4), 2-5. <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2012-06-15/why-iran-should-get-bomb>. (10.04.2025).

Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics. *International Organization*, 46(2), 391-425.

White, H. (2022). *The China choice: Why America should share power*. Oxford University Press.

Work, R. O. (2015). *The third U.S. offset strategy and its implications for partners and allies*. U.S.

Department of Defense. (2015). *The Third US Balancing Strategy and its Impact on Partners and Allies*. <https://www.defense.gov/News/Speeches/Speech/Article/606641/the-third-us-offset-strategy-and-its-implications-for-partners-and-allies/>. (10.04.2025).

Yıldırım, S. (2019) *Trump İktidarı, Kuşak-Yol Projesi ve ŞİÖ Genişlemesi Sonrası Asya-Pasifik'te Değişen Güvenlik İklimi*. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/51408/trump_iktidari_kusak-yol_projesi_ve_sio_genislemesi_sonrasi_asya-pasifikte_degisen_guvenlik_iklimi. (22.12.2024).

Yılmaz, S. (2014). *Savaş ve Strateji*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://ahmetsaltik.net/arsiv/2014/05/Savas_ve_Strateji_Sait_Yilmaz_28.4.14.pdf. (23.12.2024).

Yılmaz, S. (2016). Çin'in nükleer askeri stratejisi ve ulusal güvenliği. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 151-185.

Yorulmaz, M. (2021). Güney Çin Denizindeki bölgesel ihtilaflar ve Çin'in askeri modernizasyonu. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 680-698.

Yoshihara, T., & Holmes, J. R. (2010). Red star over the Pacific: China's rise and the challenge to U.S. maritime strategy. *Naval Institute Press*.

Yuan, J. (2020). China's military modernization: Challenges to regional security. *Asian Security*, 16(1), 45-60.

Zhao, T., ve Stefanovich, D. (2023). Missile Defense and the Strategic Relationship among the United States, Russia, and China. *Cambridge, Mass.: American Academy of Arts and Sciences*.